

VERSLAG van de vergadering van de Statencommissie Ruimte, Groen en Water op 29 november 2023

Voorzitter:

Mw. A.M.J. Oude Luttikhuis

Aanwezig:

Namens GS aanwezig: dhr. H. van Essen, gedeputeerde, mw M. Sterk (gedeputeerde), dhr. R. van Muilekom (gedeputeerde) en dhr. H. Bakker (gedeputeerde).

Van ambtelijke zijde aanwezig:

Dhr. F. Kools (commissiegriffier), dhr. N. Nellestijn (commissiesecretaris) en Katy Boesten (Notuleerservice Nederland)

1. [Opening](#)

De voorzitter, mw. Oude Luttikhuis, opent de vergadering en vraagt ieders medewerking voor ene goed verloop van de vergadering in verband met de overvolle agenda.

2. [Vaststellen agenda](#)

De voorzitter meldt dat op de concept-agenda die eind vorige week is gedeeld een kleine wijziging heeft plaatsgevonden. Het agendapunt PCL-advies is naar voren gehaald in verband met de beschikbaarheid van de gedeputeerde. Omdat er geen opmerkingen vanuit de commissie komen, stelt de voorzitter de agenda vast.

3. [Mededelingen](#)

Vanuit het college worden geen mededelingen gedaan.

4. [Ingekomen stukken RGW](#)

De voorzitter meldt dat alle leden de ingekomen stukken hebben kunnen lezen en dat de technische vragen zijn beantwoord.

5. [Ingekomen stukken vanuit GS](#)

De voorzitter meldt dat alle leden de ingekomen stukken hebben kunnen lezen en de technische vragen zijn beantwoord. Een memo van GS is opgewaardeerd en staat apart op de agenda van deze commissie.

6. [Vaststellen verslag Commissie RGW 25 oktober 2023](#)

De voorzitter meldt dat er een aantal kleine wijzigingen in het verslag van 25 oktober zijn verwerkt en dat het verslag op het Stateninformatiesysteem staan. Het verslag wordt vastgesteld.

7. [Termijnagenda](#)

Mevrouw Van Elteren stelt een vraag bij de afspraak uit de vorige collegeperiode dat een werkbezoek georganiseerd zou worden over goede voorbeelden bij natuurrealisatie (à la Friese 'Natuer mei de Mienskip). Zij vraagt aan de gedeputeerde om, in samenspraak met de griffie, voor de volgende commissievergadering een concrete datum voor dat werkbezoek te prikken. Mevrouw Sterk zegt dat toe.

De voorzitter brengt in herinnering dat in deze vergadering teruggekomen zou worden op de uitnodiging van de Dierenbescherming voor een werkbezoek over diervriendelijkheid in het UPLG. Ze herinnert er ook aan dat voor komende maand en de eerste maanden van 2024 reeds meerdere werkbezoeken en een sessie over het UPLG en gebiedsprocessen gepland staan. Ze stelt voor het aanbod van de Dierenbescherming daarin te verwerken en/of daarmee te combineren. Na discussie stelt zij vast dat de commissie in wil gaan op het aanbod van de Dierenbescherming.

8. [Inspraak](#)

De voorzitter geeft het woord aan de inspreker, mevrouw Willy Verweij, over blauwtong. Zij heeft ook een schriftelijke bijdrage ingestuurd, die op het Stateninformatiesysteem staat.

De voorzitter informeert over vragen zijn voor mevrouw Verweij.

De voorzitter bedankt de inspreker en sluit daarmee dit agendapunt af.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst vanwege een technisch probleem met het geluid.

9. **Rondvraag**

De voorzitter heropent de vergadering en meldt dat er twee rondvragen zijn ingediend. De eerste rondvraag is afkomstig van de BBB en gaat over islamitische begraafplaatsen in Amersfoort. Zij vraagt of mevrouw Ghijssels een korte toelichting wil geven op de tekst.

Mevrouw Ghijssels licht toe dat het proces over de begraafplaats lastig verloopt. Vorige week was een kort geding omtrent het verkoopproces, waarbij de rechter, op basis van het Didam-arrest, heeft gezegd dat het verkoopproces niet goed is verlopen. Zij vraagt of de provincie hier een rol in heeft, aangezien dit het buitengebied betreft en mogelijk verkeersimpact heeft op de N199.

Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat de provincie bij dit type ontwikkeling twee rollen heeft:

- Een reguliere rol bij ruimtelijke ontwikkeling, waarbij ruimtelijke ontwikkeling wordt getoetst aan het omgevingsbeleid, visie en verordening, en daarover in overleg treedt. De provincie heeft haar ruimtelijk instrumentarium wanneer het beleid onvoldoende gevolgd mocht worden.
- In de Wet op de Lijkbezorging staat dat belanghebbenden een administratief beroep bij de provincie kunnen indienen tegen besluiten van de gemeenteraad en het college van B&W met betrekking tot op bijzondere begraafplaatsen. Er is in dit geval een bezwaar ingediend en dit beroep wordt tot 1 januari aangehouden op verzoek van de indiener. De gemeente bekijkt of zij mogelijkheden kan bieden voor de begraafplaats. De provincie zal dit toetsen aan haar beleid. De locatie bevindt zich buiten bestaand stedelijk gebied, maar in de kernrandzone, waar ruimte wordt geboden om onder voorwaarde van landschappelijke inpassing bepaalde faciliteiten, zoals een begraafplaats, te faciliteren. Uiteraard wordt dit getoetst op de voorwaarden in de verordening.

Mevrouw Ghijssels geeft aan dat haar vragen voldoende zijn beantwoord.

De heer Daniels vraagt of rekening wordt gehouden of dit past in het cultuurhistorisch landschap en de omgevingskwaliteit.

Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat bij ontwikkelingen in de kernrandzone altijd wordt gekeken naar landschappelijke inpassing.

De voorzitter meldt dat de SP en de BBB een rondvraag over flexwonen hebben ingediend en vraagt of er behoefte is aan een toelichting.

De heer Schipper vraagt waarom stukken grond, die nog jarenlang niet bebouwd kunnen worden met definitieve huisvesting, niet ontwikkeld kunnen worden voor tijdelijke woningen. De SP was verheugd over de Regiodeal Flexwonen eind 2022, met 1.500 tijdelijke woningen, waarvan 1.000 in de stad Utrecht, en waarbij € 18 miljoen van het Rijk zou komen. Dit loopt echter niet goed want er zit vertraging in. Er is een stevige min van het aantal tijdelijke woningen, bijvoorbeeld bij de Pagelaan in Utrecht, en er is verder nog niets gebouwd. Geld was de voornaamste bron van de vertraging zei de wethouder in Utrecht en inmiddels staan er 200 zeecontainers weg te roesten bij de Pagelaan. De SP heeft hier een aantal vragen over:

- Hoe oordeelt de gedeputeerde als het gaat om de voortgang van de Regiodeal, als het gaat om de afgesproken aantallen en de snelheid waarmee de projecten van de grond komen?
- Is er inmiddels meer duidelijkheid over het project Pagelaan? Dit is een van de grootste projecten.
- Welke mogelijkheden ziet de gedeputeerde aan de kant van de provincie om het project op de Pagelaan vlot te trekken? Is de provincie bijvoorbeeld bereid om dit samen met de gemeente en het Rijk een financiële impuls te geven?
- Wat betekent de afwijking van de afspraken in de Regiodeal voor de subsidie vanuit het Rijk?

Mevrouw Ghijssels voegt toe dat het probleem bij flexwoningen is dat er afgeschreven wordt op deze woningen, waardoor een dergelijk plan lastig haalbaar is. Zij sluit zich aan bij de vraag van de SP omtrent de subsidies.

Gedeputeerde Van Muilekom antwoordt dat veel gemeenten bezig zijn met dit vraagstuk. Hij is niet positief over deze Regiodeal omdat de woningen over drie jaar gerealiseerd moeten zijn om voor de subsidie in aanmerking te komen. Hier zit nog geen tempo in vanwege een aantal oorzaken:

- Een project van 40 flexwoningen vereist vaak dezelfde procedures als een groter bouwproject. Dit ziet men tevens terug in de menskracht.
- Er zijn dezelfde discussies als bij normale bouwprojecten. Bij een locatie voor 10 tot 15 jaar krijgt men de kosten niet rondgerekend. Bij de start van de Regiodeal is nadrukkelijk besproken hoe men dit voor elkaar moet krijgen. Inmiddels is er een garantieregeling bij het Rijk, maar dat betekent nog steeds dat men, wanneer men geen vervolglocaties kan vinden, als gemeente of corporatie een behoorlijk bedrag moet betalen. Momenteel wordt besproken hoe de vervolglocaties weer in beeld kunnen komen, want wanneer men locaties voor 10 jaar beschikbaar heeft en het 30 jaar kost om dit voor elkaar te krijgen, is het zicht op een vervolglocatie belangrijk om deze stap te maken, omdat er anders behoorlijke financiële consequenties zijn.
- Soms hadden gemeenten locaties, maar was er zoveel weerstand vanuit de omgeving dat de locatie werd teruggetrokken.

De realisatie van de Pagelaan moet in 2023 starten, maar het is aan de stad Utrecht om dit te gaan doen. De consequentie is dat het Rijk wil dat de woningen in 2024 gerealiseerd zijn vanuit de Regiodeal. De provincie stimuleert korte lijnen tussen de gemeenten die hiermee bezig zijn. Sinds kort is er een nieuwe regeling voor flexwoningen (Stimuleringsregeling Flex en Transformatie Regeling), maar dit mag men niet stapelen op een bestaand project. De Regiodeal betrof € 12.000 per flexwoning en met de nieuwe regeling is dit € 8.000. Op de vraag wat de provincie kan doen antwoordt hij dat de provincie meedenkt met de gemeenten qua inpassing, locatie, deskundigheid en soms financiële steun. Verder zet de provincie zich in om vervolglocaties in beeld te brengen. Dit is lastig omdat het gaat over vervolglocaties over 10 jaar. Omtrent de afschrijving van de woningen legt hij uit dat twee weken geleden de start is geweest van de bouw van een aantal flexwoningen in de gemeente Wijk bij Duurstede in de sociale huur. Deze woningen zijn van hoge kwaliteit en het betreffen flexwoningen die als structurele woningen kunnen blijven. De gemeente gaat kijken hoe zij deze woningen binnen het plangebied een structurele plek kan geven, waarbij men praat over termijnen van 40- tot 60 jaar. Begin februari organiseert de gedeputeerde een bijeenkomst over flexwoningen waarbij alle vraagstukken aan de orde komen.

De heer Schipper sluit af met het uitspreken van zijn verbazing. Hij had verwacht dat men had nagedacht over vervolglocaties voor het afsluiten van de Regiodeal. Het is duidelijk dat men ergens anders naartoe moet wanneer iets tijdelijk is; dus waarom begint men aan zo'n project als men dat niet weet?

De heer Peer is verheugd met het antwoord van de gedeputeerde, met name omdat hij zegt dat er nog een uitgebreide discussie komt over het fenomeen flexwoningen. Hij bespeurt een aantal uitdagingen op het gebied van kwaliteit en vervolglocaties, en de opmerking dat men de kwaliteit zo goed kan maken dat het bestaande woningbouw zou kunnen worden.

De heer Daniels vraagt of de gedeputeerde bij andere projecten dezelfde problemen voorziet vanwege stijgende kosten et cetera, en of men niet beter kan kijken naar betaalbare sociale woningen voor de langere termijn.

De heer Adriani dacht dat er goede afspraken waren gemaakt omtrent de vervolglocaties en de garantieregeling van het Rijk, en vraagt of de gedeputeerde kan zeggen of de garantieregeling werkt.

Gedeputeerde Van Muilekom beaamt dat de kosten stijgen, maar dit geldt zowel voor flex- als voor structurele woningen. Voor flexwoningen moet men kiezen wanneer men iets snel wil doen. Het gaat om snel realiseren van huisvesting. Het klopt dat flex- en structurele woningen voor een deel met dezelfde kosten te maken hebben. De grote uitdaging is de flexwoningen niet voor 10 jaar maar voor een langere periode te gebruiken. Dit heeft tevens met de kwaliteit van woningen te maken. Gemeenten hebben vaak geen beeld van vervolglocaties over 10- tot 15 jaar. Met betrekking tot de garantieregeling probeert de provincie op te halen of er vervolglocaties zijn. Bij de garantieregeling moet men eerst op gemeentelijk-, daarna op provinciaal-, en vervolgens op Rijksniveau kijken naar vervolglocaties. Wanneer men van de garantieregeling gebruik maakt betekent dit nog steeds dat de gemeente of de corporatie een deel van de kosten voor eigen rekening moet nemen. Dit risico op de langere termijn weerhoudt gemeenten er soms van hiermee te beginnen omdat men niet zeker is dat er vervolglocaties te vinden zijn. De garantieregeling is dus niet de ultieme oplossing.

10. [SV Slotwijziging 2023](#)

De voorzitter meldt dat de Slotwijziging de laatste mogelijkheid is om bijstellingen door te voeren in de begroting 2023. De beleidsmatige voortgang zit niet in dit stuk, maar wel staat er bij elk beleidsdoel een toelichting op de financiële stand van zaken. De commissie behandelt alleen de RGW-relevante onderdelen. Vanwege de volle agenda gaat zij niet langs alle partijen maar verzamelt zij de vragen. Er zijn geen vragen en er is geen behoefte aan een tweede termijn. Er wordt besloten dat dit onderwerp in de Statenvergadering een hamerstuk wordt.

11. [SV Eerste begrotingswijziging](#)

De voorzitter meldt dat dit voorstel wijzigingen bevat op de programmabegroting 2024 op basis van zogeheten autonome ontwikkelingen. Dit zijn ontwikkelingen die losstaan van het Coalitieakkoord en de Strategische Collegeagenda. Dit zit in de tweede begrotingswijziging (volgend agendapunt). Voor dit voorstel wordt in twee termijnen de voor RGW relevante onderwerpen behandeld: De verwerking van de landelijke afspraken over de bodemtaken en het gebruiken van reserves voor kleine landschapselementen. Vanwege de volle agenda vraagt zij wie er vragen heeft. Zij constateert dat er geen vragen zijn en dat er geen tweede termijn volgt. Er wordt besloten dat dit een hamerstuk wordt in de Statenvergadering.

12. [SV Tweede begrotingswijziging & SB Strategische college agenda](#)

De voorzitter geeft het woord aan de spreker, de heer Stephan Steijn van Wijk Holding bv.

De voorzitter informeert of er vragen zijn.

De heer Adriani snapt dat voor iedere ontwikkelaar de regels van ruimtelijke ordening lastig zijn en vertragend werken. Hij vraagt of de heer Steijn de systematiek van het Provinciaal Programmeren Wonen en Werken kent, waarin in dialoog met gemeenten in cycli van anderhalf jaar nieuwe locaties worden aangedragen. Hij vraagt of dit voldoet aan de oproep van de heer Steijn omdat men op deze wijze enigszins greep heeft op wat er buiten de contouren gebeurt.

Mevrouw Hoek merkt op dat de heer Steijn pleit voor de middenklasse en vraagt of hij het met haar eens is dat men ook moet denken aan de sociale klasse en levensloopbestendig bouwen om de doorstroming te bevorderen. Wanneer men vanuit grote gezinswoningen naar kleiner wil, dient daar ook voor gebouwd te worden.

De heer Schaddelee hoorde de heer Steijn benadrukken dat zijn concept innovatief en revolutionair is. Volgens hem is het echter een concept dat de provincie al honderd jaar doet, en vraagt wat innovatief en revolutionair is aan deze aanpak.

De heer Daniels vraagt wat voor bandbreedte qua huurprijs dit zal opleveren, ook met het oog op sociaal; en wat de prognose is hoelang deze wijken blijven bestaan. De wijk zou volgens de folder autoluw zijn, maar er wordt aan de rand van de steden gebouwd waar minder ov is en dit schuurt met elkaar.

Mevrouw Ghijssels vraagt of men praat over prefab tijdelijke woningbouwprojecten, of voor altijd. Er zijn veel partijen en ontwikkelaars die graag willen bouwen en het is haar niet duidelijk waarmee de heer Steijn zich onderscheidt. Zij vraagt of hij de gemeente als het grootste struikelblok ziet, of de provincie in de aanvraag en de context.

De heer Peer kent de genoemde locatie in Baarn niet. De heer Steijn zegt dat hier diverse plannen door de gemeente en de omwonenden goedgekeurd zijn, maar dat het op provinciaal beleid struikelt. Er loopt binnen de Staten nog wel een discussie over wat men in landelijke gebieden wil doen. Hij zal zijn contactgegevens delen met de heer Steijn omdat hij benieuwd is hoe vervolglocaties worden ingevuld.

De heer Steijn beantwoordt de vragen:

- Op de vraag of hij rekening houdt met de bouwopgave van de verschillende gemeenten antwoordt hij dat dit gebeurt. Hij kan de mix van woningen aanpassen op sociaal, middenhuur en levensloopbestendig. De focus ligt op de middenhuur omdat dit grotendeels vergeten wordt. In de simulatie kan zijn bedrijf de woningen aanpassen aan de wensen van de gemeente.

- De autoluweheid en deelmobiliteit buiten de contouren is per locatie anders. Met het Mobility en Services Platform dat in een aantal gemeenten in Nederland succesvol draait kan zijn bedrijf de aanpassingen afhankelijk maken van hoe de mobiliteit in de betreffende gemeente geregeld is.
- Op de vraag over prefab in relatie tot tijdelijkheid/permanent antwoordt hij dat zijn bedrijf dit nu nog niet kan maar hier wel naartoe gaat. Hij wil geen prefab zoals tiny houses gebruiken, die van de productielijn rollen, omdat dit niet voldoet aan het bouwbesluit, maar wil modules certificeren die samen een gecertificeerde woning maken. Idealiter is er een gecertificeerde wijk wanneer men alle woningen bij elkaar neemt. De modules komen van de verschillende gespecialiseerde bouwers op een punt samen waar ze tot huizen worden geassembleerd. Deze huizen vormen een wijk met hierin gemeenschappelijke diensten. De meeste concepten van wijken zijn volgens het oude ontwikkelmodel, waarbij de huizen niet door de ontwikkelaar worden verhuurd of verkocht. Hij denkt dat men de ontwikkeling en de verhuur/verkoop in één hand moet houden, zodat men baat heeft bij de kwaliteit. Idealiter zou men kunnen denken aan een Rijksdienst voor woningen omdat men dan echt snelheid kan maken.
- Afgelopen maandag is hij bij de wethouder van de gemeente Baarn geweest en kreeg alleen positieve reacties over het plan. Er komt echter geen principebesluit omdat de gemeente zegt dat dit niet valt binnen de richtlijnen van de provincie. Hij beaamt dat hij de PPWW kent, maar voorstander blijft van een actualisatie aangezien het nog steeds te traag gaat. Wanneer men wijken wil bouwen voor deze doelgroepen en Nederland in beweging wil krijgen zal men dit punt situationeel moeten kunnen bekijken. Hij loopt vast in de gemeente Baarn op het principebesluit, terwijl de provincie deze mooie kans niet ziet.

De heer Daniels vindt het antwoord op de vraag omtrent de bandbreedte van de huurprijzen weinig specifiek.

De heer Steijn antwoordt dat zijn bedrijf voor de middenhuur tussen de € 700,- en € 900,- blijft. Voor de sociale huur zijn puntentellingen die hij lokaal zal afstemmen.

De voorzitter bedankt de inspreker en sluit de inspraak af. Zij gaat verder met het Statenvoorstel en de Statenbrief en meldt dat het college met het Statenvoorstel uitwerking geeft aan het Coalitieakkoord. Dit wijzigingsvoorstel borduurt in financiële technische zin voort op de eerste begrotingswijziging uit het vorige agendapunt. Hierbij wordt meteen de Strategische Collegeagenda besproken omdat dit niet los kan worden gezien van de wijziging op de Programmabegroting. Zij gaat de fracties af in volgorde van grootte.

Mevrouw Ghijssels meldt dat de BBB geen inbreng heeft.

De heer Virginia geeft aan dat GroenLinks ondanks de beantwoording van de technische vragen nog een paar punten wil inbrengen:

- De Strategische Collegeagenda is de vertaling van het coalitieakkoord in de tijd, maar hij mist een concrete koppeling tussen de in het Coalitieakkoord opgenomen ambities en de acties in de agenda. Zou een overzicht welke ambities onder welke acties vallen gegeven kunnen worden?
- GroenLinks heeft vragen gesteld over vitale bodems, maar kreeg als antwoord dat dit onderdeel is van onderwerp 25, 12 en 15. Wanneer men naar deze onderwerpen kijkt komt het woord bodem nauwelijks voor, terwijl er aangegeven wordt dat er een verkenning wordt gestart naar de mogelijke provinciale rol, acties en benodigdheden, en dat PS hierover in 2024 wordt geïnformeerd en geconsulteerd. GroenLinks is van mening dat het onderwerp vitale bodems niet de aandacht krijgt die in het Coalitieakkoord is afgesproken en nodig is. Waarom is er geen apart vakje gemaakt voor vitale bodems en aanpak bodemdaling als dit zo duidelijk in het Coalitieakkoord is opgenomen en er een PS-consultatie staat gepland?
- Er is gesproken over een evaluatie halverwege de Statenperiode. Hiermee bedoelt GroenLinks niet de UPLG-evaluatie, maar het in kaart brengen van de voortgang omtrent de realisatie van het NNN en de Groen Contour. Halverwege de Statenperiode wordt dit in kaart gebracht en gekeken of aanvullend instrumentarium nodig is. Dit zou benoemd moeten worden in de Strategische Collegeagenda.

Mevrouw Van Gilse bedankt voor het omgieten van de ideeën in bedragen en in beleidsdoelen, maar heeft nog een aantal vragen:

- Was het niet een mooi moment geweest om voorstellen te doen voor nieuwe beleidsdoelen, meerjarendoelen en indicatoren? Nu zijn nieuwe ideeën in oude mallen gegoten.
- Wordt er, met betrekking tot het bomenplan, specifiek naar het soort bomen gekeken? Zij denkt hierbij aan specifieke loofbomen voor de brandveiligheid. Er staan daarnaast vele andere onderwerpen en afspraken in het Coalitieakkoord die niet in geld of acties te vatten zijn. Deze komen daardoor niet terug in deze begrotingswijziging. Wordt dit nog ergens overzichtelijk teruggebracht? Bijvoorbeeld de bestrijding van invasieve exoten, de aanpak van natuurbrandpreventie en de voortzetting van de landbouwcoaches.
- Zij is benieuwd of de gedeputeerde meekoppelkansen ziet bij de extra middelen die worden vrijgemaakt voor recreatie en toerisme, voor de onderwerpen landelijk gebied en water en bodem.

De heer Overkleef meldt dat D66 geen opmerkingen heeft.

De heer Draisma meldt dat het CDA geen opmerkingen heeft, maar wel benieuwd is naar de operationele uitvoering van de Strategische Collegeagenda.

De heer Adriani meldt dat de PvdA het fijn vindt dat het Coalitieakkoord in een begrotingswijziging is geland en men er voor 1 januari 2024 mee aan de slag kan. Hij vindt het een helder spoorboekje van hetgeen de provincie de komende periode te wachten staat. Het eerste kwartaal lijkt heel druk te worden met veel startnotities. Hij is specifiek benieuwd hoe de provincie verder omgaat met fondsen, die volgens hem geen fondsen zijn (zoals de PvdA in de FAQ heeft aangegeven). Gaan de middelen die vrijgemaakt worden voor de versnelling woningbouw landen in de jaarschijven en wordt dit een reserve? Op welke manier kan er vanuit deze middelen geacteerd worden?

Mevrouw Batteau meldt dat de PvdD eveneens vragen heeft over de relatie tussen het Coalitieakkoord en de Strategische Collegeagenda, omdat in het Coalitieakkoord een vijftal afzonderlijke acties zijn opgenomen die gaan over het herstel en versnellen van de natuur, maar in de Strategische Collegeagenda geen van de 47 maatregelen hierop aansluit. Zij vraagt waarom dit is. Het lijkt alsof de Staten werkt aan een duurzame en gezonde provincie, maar in de 47 maatregelen de natuur zijn vergeten. De afgelopen vier jaar is de provincie steeds verder achteropgeraakt als het gaat om de realisatie van de vereiste kwaliteit van Natura 2000-gebieden en 6000 hectare NNN-gebied, Groene Contour et cetera. Men zou verwachten dat hier extra acties en budgetten op worden gezet.

De heer Schaddelee complimenteert het college voor het geleverde werk, maar heeft een nog een aantal vragen:

- De ChristenUnie mist twee concrete onderwerpen: De aanpak van invasieve exoten en het werken met gebiedscommissies. Hij hoort graag wat de gedeputeerde op dit punt gaat doen.
- In het programma 2 Landelijk Gebied staat bij nummer 8 dat dat GS de handhaving op natuur en milieudoelen wil versterken. Dit heeft absoluut de steun van de ChristenUnie, maar wat bedoelt men hiermee precies? Vanaf 2024 staat er jaarlijks € 100.000 voor extra groene Boa's, maar hoeveel fte is dit en waar wordt deze capaciteit op ingezet?
- De consultatie bij PS staat in Q1 2024, terwijl de middelen dan al klaarstaan. Het is financieel verstandiger om eerst een plan te hebben en daarna geld, en hij adviseert dit te bewaken.
- Er is alleen geld voor extra groene Boa's om de Wet Natuurbescherming (WNB) te handhaven, maar de provincie wil ook extra toezicht op milieuovertredingen. Hoe doet de provincie dit, en hoe komt men daar zonder extra plannen en geld? Zijn zorgen worden ingegeven omdat op pagina 11 van de begrotingswijziging alleen natuur- en groen toezicht staan genoemd en niets over milieutoezicht.
- In de Strategische Agenda zijn landbouw en voedsel twee aparte sporen, namelijk de sporen 15/16. Dit roept vragen op voor de Startnotitie bij agendapunt 13, omdat dit punt landbouw en voedsel in de titel heeft. Is dit voor beide bedoeld, of krijgt men bij de evaluatie van de voedselagenda een soort startnotitie voor de nieuwe voedselagenda?
- Volgens hem moet punt 19 van de Strategische Collegeagenda, over duurzame kringlooplandbouw, ook worden meegenomen in de nieuwe landbouwvisie. Er staat nu nog in de planning een PM alsof men niet weet hoe en wanneer men dit gaat doen. Het is een gemiste kans om dit niet in te vullen en hier zou Q4 2024 van moeten worden gemaakt in de sporen 15/16.

De heer Van Dieren meldt dat UtrechtNu! geen inbreng heeft.

De heer De Jong geeft een compliment voor het voorstel en meldt dat Volt nog enkele vragen heeft:

- Volt maakt zich zorgen over de waterkwaliteit in de provincie en het halen van de KRW-doelen. Hij heeft begrepen dat vervuiling door medicijnresten een omvangrijk probleem is in de provincie Utrecht. Waterschappen proberen dit het hoofd te bieden maar komen capaciteit en kapitaal tekort, en/of de wil om kapitaal hier zelf voor te alloceren. Het verwijderen van veel medicijnresten uit het communaal afvalwater kan middels een uitbreiding van rioolwaterzuivering met een extra zuiveringsstap, ook wel de vierde trap genoemd. Hiertoe heeft een ruime meerderheid van de Tweede Kamer al in december 2018 een motie aangenomen en het is onderdeel van de Green Deal Duurzame Zorg. Dit leest men echter niet terug in de voorgestelde wijziging van de begroting, ondanks de ambities in het Coalitieakkoord. Volt vraagt daarom aan GS om haar overwegingen toe te lichten om wel/niet een actieve ondersteunende rol te spelen bij het realiseren van de vierde trap bij de rioolwaterzuivering.
- De realisatie van de groene contour verloopt moeizaam en het behalen van het doel van 3.000 hectare in 2040 lijkt moeilijk. De begroting 2024 stelt dat de NNN-opgave voorrang gaat krijgen en dat de groene contour in tijd naar achteren wordt geschoven. Dit klinkt als of/of, terwijl het wat Volt betreft en/en zou moeten zijn. Daarnaast leest hij dat de uitvoering deels gecombineerd gaat worden met het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) en aangepast op de ontwikkelingen van het concept landschapsgroen. Het Coalitieakkoord belooft het versnellen van de realisatie van de groene contour. Volt had daarom goede hoop in de wijziging van de begroting, maar hier staat niets in over de groene contour. Kan GS toelichten hoe de ambities, zoals geformuleerd in het Coalitieakkoord, zich verhouden tot de begroting 2024? Wanneer denkt GS dat het succesvol is aan het einde van dat jaar?
- Volt maakt zich grote zorgen om het UPLG. De huidige wijziging in de begroting gaat veel over de relaties met ondersteuning van de partners. Naast op papier, zal er ook in de praktijk veel moeten veranderen. Volt blijft met de vraag zitten of voldoende is begroot om voldoende voortgang te boeken. Heeft GS overwogen om een grotere reservering te plaatsen in anticipatie op Rijksbudget? Het klopt dat dit een risico is, zeker in het licht van het huidige politieke klimaat, maar men zal echt aan de slag moeten.

De heer Daniels meldt dat de PVV geen inbreng heeft.

De heer Van den Dikkenberg geeft aan dat de SGP lang heeft uitgezien naar de begrotingswijziging en zich afvraagt of dit het antwoord is op de uitdagingen die in het Coalitieakkoord geschetst werden. Sommige maatregelen lijken soms klein en geen antwoord op de grote uitdagingen. Soms lijkt het alsof de provincie alleen beleidsmatig druk is, terwijl het knelpunt in de samenleving op de uitvoering ligt. De vraag is hoe men een antwoord kan geven op de uitvoeringsvraag. Hij vraagt met betrekking tot groene schoolpleinen of de subsidies en plannen passen bij de doelen, en of groene schoolpleinen het antwoord zijn.

De heer Schipper geeft aan dat een onderdeel (zoals € 100.000 voor bomen) uit het Coalitieakkoord worden gehaald terwijl hierin een aantal majeure investeringen zijn. Een fonds voor versnelling woningbouw moet nog opgepakt worden. Er ligt een grote investering in het ov. Hij denkt dat selectief kritiek wordt geleverd op kleine onderwerpen, en hierbij wordt vergeten de coalitie heeft geprobeerd de komende vier jaar te doen wat nodig is.

De heer Van den Dikkenberg antwoordt dat er grote fondsen worden genoemd, maar dat deze nog niet effectief zijn. Het is dus de vraag of de Staten daarmee akkoord gaan. Voor de door deze commissie genoemde bedragen (zoals transitie landelijk gebied) staat een incidenteel budget van € 3 miljoen, als antwoord op de vraag voor de transitie op lange termijn, in oogschouw nemend dat dit nog niet in de begroting is opgenomen voor meerjarig, waardoor de zekerheid hiervan onzeker is. De voedselagenda groeit, maar is dit voldoende? De uitvoering van groene initiatieven zet geen zoden aan de dijk als men ziet dat de provincie hectares achterloopt, een grote opgave heeft en een faunabeleid dat gaat veranderen. Er zitten een aantal zaken niet in de begrotingswijziging die hij wel had verwacht.

De heer Schipper deelt de kritiek van de SGP over het voorstel. De SP vindt het goed dat er extra geld is voor dierenambulances en opvang, maar het is de vraag of € 50.000 de boel draaiende gaat houden. De SP gaat nooit akkoord met een begroting waar grote gaten in zitten. Zo is de overhead nog niet verwerkt en er is een gat van

€ 15 miljoen dat taakstelling wordt genoemd. Een Strategische Collegeagenda is handig om te hebben, want dan weten de Staten wat zij kunnen verwachten en wanneer, en of ze er iets over te beslissen hebben; maar de prijzen blijven hoog, er zijn te weinig handen, een stikstofprobleem, netcongestie en noem maar op. Op bladzijde 15 en 16 staat terecht een enorme disclaimer: De verwachting is dat deze problemen niet op korte termijn opgelost kunnen worden, wat de kans verkleint dat de geformuleerde ambities uitgevoerd kunnen worden binnen deze collegeperiode. Hij vindt deze disclaimer terecht en verwacht de komende jaren twee jaarstukken waar enorme bedragen niet uitgegeven kunnen worden vanwege deze dingen.

De heer Van Breukelen geeft aan dat de meeste vragen en opmerkingen al zijn gesteld of gemaakt. Hij heeft een vraag bij voorstel 2 t/m 5, natuur- en milieueducatie, waar wordt gesteld dat natuur- en milieueducatie een belangrijke activiteit zijn bij het realiseren van de provinciale opgave voor de leefomgeving. Hier wordt € 250.000 voor uitgetrokken. Hij is benieuwd hoe dit bedrag gespendeerd gaat worden en hoe dit de provinciale opgave voor leefomgeving ten goede komt.

Mevrouw Hoek meldt dat 50PLUS zich aansluit bij de opmerkingen van Volt. Met betrekking tot pagina 16, ontwikkelingen recreatie, is 50PLUS verheugd dat hier voldoende recreatieve en algemene voorzieningen op staan, zoals toiletten met een goede kwaliteit. Zij meent zich te kunnen herinneren dat een week of vier geleden gedeputeerde Van Muilekom aankondigde dat GS de motie van 50PLUS van een aantal jaren geleden, met het verzoek om meer toiletten te realiseren, niet ging uitvoeren. Zij wil graag weten hoe dat laatste in relatie staat tot wat in de Strategische Collegeagenda staat. Zij wil meegeven vooral te kijken naar het plaatsen van toiletten bij de toeristische overstapplaatsen. Deze plaatsen liggen vaak in een gebied waar riolering al aanwezig is. Er zijn in Noord-Holland toiletten die zelfreinigend zijn, dus wellicht kan de gedeputeerde daar ideeën opdoen. Verder is de aandacht voor het bewaren van het erfgoed mooi. Zij vraagt de Oude Tempel hierbij als voorbeeld te nemen en hier zorgvuldig mee om te gaan, en te stoppen met het toestaan van hebbelijke ontwikkelaars.

De heer Peer merkt op dat het bij de Oude Tempel gaat om beleid dat door de gemeente en de provincie al tien jaar gesteund wordt. De provincie heeft een selectie gedaan welke ontwikkelaar het beste bij het terrein, de omgeving en de natuur past. Als er hebbelijke projectontwikkelaars bestaan, hetgeen hij als projectontwikkelaar uiteraard betwijfeld, dan is dit in ieder geval niet op de Oude Tempel van toepassing.

Mevrouw Hoek kiest ervoor hier niet op te reageren.

De voorzitter beaamt dat het verstandig is dit niet te doen en geeft het woord aan GS voor de beantwoording van de vragen.

Gedeputeerde Bakker bedankt allen en geeft aan dat er een aantal algemene vragen waren die deels behandeld zijn in de FAQ en de M&M.

- Met betrekking tot de koppeling tussen de Strategische Collegeagenda en het Coalitieakkoord meldt hij dat, op basis van alle punten, acties en afspraken uit het Coalitieakkoord, is gekeken naar de strategische punten. Er is gekeken naar majeur nieuw beleid, maatschappelijke transities, wat in de samenleving speelt en wat prioriteiten of grote ambities zijn die in belangstelling van de Staten staan. Op basis daarvan is een selectie gemaakt van de grote punten, waarmee men de komende jaren gaat komen en wat de rol van PS hierin is. Dit staat nader beschreven in de Strategische Collegeagenda, en hiermee ziet men de ambities van de komende jaren voor zich zodat men goed aan de knoppen kan zitten.
- Met betrekking tot de indicatoren legt hij uit dat dit in de acht weken dat GS hieraan heeft gewerkt niet is gelukt. GS heeft eerder toegezegd bij de Kadernota met een eerste voorstel te komen. Het zal echter zoeken zijn hoe men de aangescherpte indicatoren gaat formuleren, en het is de vraag of dit prestatie-indicatoren worden of effectindicatoren, en welke keuzes men hierin moet maken. Dit staat zeker op het vizier, maar het was voor nu te kort dag om hier een voorstel voor te doen.
- Op de vraag over de disclaimer antwoordt hij dat GS het met de SP eens is. Er is vaak en terecht een discussie over de financiën en het is goed hier kritisch naar te kijken, maar in brede zin kampen veel organisaties met de uitvoeringskracht en bemensing van de organisatie vanwege de krapte op de arbeidsmarkt. Dit wordt wellicht een belangrijkere parameter om rekening mee te houden in het verwezenlijken van ambities.

De heer Van den Dikkenberg merkt op dat de uitvoeringkracht van PS eveneens beperkt is. In Q1 2024 staan veel stukken aangekondigd en hij vraagt of PS dit kan uitsmeren zodat hij stukken ordentelijk kan behandelen.

Gedeputeerde Bakker antwoordt dat dit zijns inziens een van de doelen was van de Collegeagenda, waarbij de Staten aan het roer zitten. GS heeft gekeken wat realistisch is, met een brede uitvraag in de organisatie. Het is logisch dat veel beleid rond de zomer 2024 gaat komen omdat men hiermee aan de slag wil. Wanneer hij de helft van de Collegeagenda in 2026 zet, moet men erg lang op elkaar te wachten, maar in detail is het goed om te bekijken of de Collegeagenda voor de staten behapbaar is en of men hier een optimum in kan vinden.

Gedeputeerde Bakker vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Op de vraag over de fondsen legt hij uit dat op een aantal onderwerpen, die zich niet goed in de jaarsnedes laten bevatten, is gezegd dat men naar een fondsachtige constructie wil. Dit kan ook een bestemmingsreserve zijn die wordt gevormd. Daarvan krijgt PS begin volgend jaar een andere uitwerking met het besluit.
- Het onderwerp vitale bodems zit absoluut in de strategische Collegeagenda en hij gaat ervan uit dat men op dit onderwerp iedere keer scherp het Coalitieakkoord erbij pakt. Er is bewust gekozen deze acties te bundelen in de samenhangende acties, zoals genoemd in paragraaf 2.1. Dit zit met name in het onderwerp water- en bodem sturen. Het staat op het vizier, maar is geen apart onderwerp in de strategische Collegeagenda.
- De waterschappen zijn volop bezig met de waterzuivering van medicijnresten. Dit is niet gratis en in Q1 en Q2 komen twee brieven vanuit het college over de KWR en de opkomst van zorgwekkende stoffen, en wat de provincie extra kan doen. Dit is primair de taak van de waterschappen, dus de provincie moet beleidsmatig en financieel niet te veel in de stoel van de waterschappen gaan zitten.
- Omtrent de groene schoolpleinen snapt hij de verwarring. In de begrotingswijziging stond als beleidsdoel genoemd dat het hier ook gaat over faunabeheer. De groene initiatieven gaan om de extra impuls om innovatie, gezonde leefomgeving en een klimaatbestendige omgeving met elkaar te bundelen. In de subsidievorming is gekeken hoe men aan de behoefte uit de samenleving kan voldoen. Het leuke is dat deze subsidie ontzettend gewild is en mooie successen heeft.

Gedeputeerde Van Essen beantwoordt de vraag over de versterking van het toezicht op milieu en legt uit dat een belangrijk deel van het toezicht bij gemeenten ligt. Een van de belangrijke ambities is om de omgevingsdiensten ODRU en RUD samen te laten vloeien tot een slagvaardige omgevingsdienst. Dit is mede gericht op het versterken van VTA. Er komt een Uitvoeringsprogramma Vergunningverlening Toezicht Handhaving waarin naar milieu wordt gekeken. Het blijkt dat bouwactiviteiten grotere risico's met zich meebrengen, zodat bedrijven intensiever toezicht zullen krijgen.

Gedeputeerde Sterk beantwoordt de vragen:

- Op de vragen NNN-realisatie, gekoppeld aan de gedwongen onteigening meldt zij dat dit in het kader van de gebiedsprocessen staat. Dit zal, hopelijk over twee jaar, ingepland worden bij de evaluatie van de gebiedsprocessen. Dit staat in het Coalitieakkoord.
- In het bomenplan worden zoveel mogelijk loofbomen uitgedeeld omdat zij minder hard branden dan naaldbomen.

Mevrouw Van Elteren geeft aan dat de twee evaluaties apart worden benoemd in het Coalitieakkoord, en vraagt of men over twee jaar gaat kijken of de natuurversnelling voldoende behaald is en of men extra middelen moet inzetten. Zij denkt dat dit hard nodig is omdat het niet goed gaat met de natuurrealisatie. Zij wil bewust de koppeling met het UPLG hieruit halen omdat dit los staat benoemd.

Mevrouw Sterk antwoordt dat GS vanuit de UPLG hoopt dat er beweging ontstaat, ook voor de natuurrealisatie. Momenteel is GS hierover in onzekerheid en bezig om te kijken welke middelen hij wel heeft en hoe deze in te zetten. Met betrekking tot natuurrealisatie wil hij in gesprek met de kopgroep om te kijken hoe de inrichting versneld kan plaatsvinden. Zij heeft hierover pas nog gesproken met Staatsbosbeheer en de provincie is afhankelijk van de mogelijkheid om een grondruil te doen, en dit is voor een groot deel afhankelijk van het kunnen doen slagen van het UPLG. Mocht er geen budget komen uit Den Haag dan moet de provincie haar

doelstellingen bijstellen. Zij bedoelt hiermee niet de doelstelling op het NNN, want dit ligt vast tot 2027, maar doet iets met de mogelijkheden die de provincie heeft om te versnellen. Het lijkt haar goed om op het evaluatiemoment dit gesprek met PS te voeren, en zij zal zich uiteraard inspanssen voor versnelling.

Gedeputeerde Sterk vervolgt de beantwoording van de vragen:

- GS is bezig de brandveiligheid verder vorm te geven en heeft overleg met de VRU en de gemeenten op de Utrechtse Heuvelrug.
- De evaluatie omtrent landbouwcoaches is binnenkort voorzien en zal richting PS komen.
- Aan het Vab-beleid wordt gewerkt.
- Het Groenfonds zal in het eerste half jaar van 2024 ontwikkeld worden, inclusief interne – en externe afstemming. Naar verwachting is dit uitgewerkt in Q3 2024 en kan men overgaan tot besluitvorming in Q4.
- De budgetten voor de realisatie van natuur zijn niet zozeer het probleem, maar wel de ruimte om dit te kunnen realiseren, omdat hiervoor ruimte nodig is in het grondbezit van de provincie en de ruil die nodig is. De budgetten staan in de reserve en kunnen zo snel mogelijk worden ingezet.
- Er zijn structurele middelen gereserveerd voor de invasieve exoten.
- In de Landbouwvisie en de Startnotitie is het thema voedsel opgenomen en dit zal een onderwerp zijn bij de toekomstverkenning en visievorming. De Voedselagenda wordt momenteel geëvalueerd en hier komt een herijking van. Er wordt nog bekeken of de herijking een plek krijgt in de Landbouwvisie of via een separaat traject.
- De vraag om duurzame kringlooplandbouw begrijpt zij niet helemaal omdat in de Landbouwvisie natuurinclusieve kringlooplandbouw de kern is. Dit zal niet anders zijn in de nieuwe Landbouwvisie.

De heer Schaddelee snapt het antwoord maar vindt het raar dat in het overzicht bij punt 19 een PM staat. Omdat duurzame kringlooplandbouw onderdeel is van het beleid zou men kunnen zeggen dat dit in Q1 komt.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat het in ieder geval komt en dat de PM wellicht moet worden aangepast.

Gedeputeerde Sterk vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Rond de transitie van het landelijk gebied is € 3 miljoen opgenomen omdat GS de inhoudelijke plannen nog beter wil uitwerken vanwege de politieke onzekerheid en GS wil bekijken wat hij het meest effectief met de middelen kan doen. De middelen zijn wel gereserveerd.
- De dierenambulances zijn heel blij met de extra bijdrage. In de vorige periode is een motie aangenomen waarmee extra € 100.000 is ingezet voor de komende twee jaar bij de dierenambulances. Utrecht doet dit als een van de weinige provincies.
- Omdat natuur- en milieueducatie belangrijk is om mensen te leren over de natuur heeft de provincie hier opnieuw budget voor vrijgemaakt.

Gedeputeerde Van Muilekom beantwoordt de vragen:

- De aandacht voor toiletten is een punt voor de commissie BEM.
- Met betrekking tot de fondsen wil hij in Q1 2024 met een voorstel in de Staten komen om de extra middelen (€ 20 miljoen die in onderhandeling zijn vrijgemaakt voor de versnelling van de woningbouw) te bespreken. GS heeft bewust gekozen om dit bedrag niet in jaarschijven te doen, maar omdat men in een dip zit zal worden gekeken hoe dit geld zoveel mogelijk kan worden ingezet. Dit betreft middelen van de provincie en het Rijk, en GS zal jaarlijks verantwoording afleggen hoeveel van die middelen opgesoupeerd zijn. Als het goede projecten, zijn en de € 20 miljoen is opgesoupeerd, dan kan PS verwachten dat hij met een extra voorstel komt dat er de komende vier jaar meer middelen nodig zijn.
- In de woondeals heeft de provincie zich geëngageerd met alle aspecten die met woningbouw te maken hebben. De uitwerking moet plaats gaan vinden.
- De provincie doet soms iets met subsidies in het kader van de woningbouw en in dat geval heeft zij met jaarlijkse subsidieplafons te maken. Dit komt allemaal in het geïntegreerde voorstel dat PS in Q1 2024 gaat ontvangen.

De voorzitter informeert of er vragen zijn voor de tweede termijn.

De heer De Jong geeft aan dat zijn vragen over de groene contour niet zijn beantwoord. Zijn vraag was hoe de ambitie zoals geformuleerd in het coalitieakkoord zich verhoudt tot de volledige begroting 2024, en wanneer GS denkt dat het succesvol is. Zijn tweede vraag was of in het UPLG overwogen is een grotere reservering te plaatsen in anticipatie op de Rijksbijdrage.

De heer Van den Dikkenberg merkt op dat gedeputeerde Bakker aangaf dat de Staten ook moet plannen. Hij verzoekt de griffier om te agenderen bij het presidium of het fractievoorzittersconvent hoe de staten dit gaat plannen en de besluitvorming vorm kan geven.

Gedeputeerde Sterk antwoordt op de vraag van de heer De Jong dat de realisatie van nieuwe natuur een enorme opgave is. Dit geldt niet alleen voor het NNN maar ook voor de groene contour. Dit zal afhankelijk zijn van de snelle duidelijkheid die de provincie moet krijgen en waarop zij actie moet gaan ondernemen. Op de vraag of is nagedacht om meer geld voor het UPLG te reserveren antwoordt zij dat het geld tijdens de Coalitieonderhandelingen apart was gezet voor bepaalde ambities uit het Coalitieakkoord die GS heeft uitgewerkt. Ten tijde van de Coalitieonderhandelingen was het kabinet nog op volle sterkte, dus de provincie ging ervan uit dat er transitiefondsen zouden komen. Daarom heeft GS geen extra grote budgetten gereserveerd, behalve wat er nu is. De vraag is wat de nieuwe coalitie zal gaan betekenen voor de ambities van de provincie, de geformuleerde ambities in het UPLG en de haalbaarheid hiervan. Zij heeft eerder toegezegd dat GS een plan B gaat maken om te kijken wat de provincie wel kan, en welke middelen hiervoor zijn. Zij zal dit aan PS voorleggen om mee te beslissen.

De voorzitter rond hiermee de tweede termijn af en meldt dat dit Statenvoorstel in de Statenvergadering van 13 december wordt besproken en op de Algemene Beschouwingen.

13. PCL Advies Ruimtelijke Kwaliteit

De voorzitter meldt dat de reactie van het college op het advies eind vorige week is nagezonden. Dit agendapunt wordt besproken in één termijn en zij vraagt of er vragen of reacties zijn. Dit is niet het geval en zij concludeert dat dit vergaderpunt hiermee afgehandeld is.

14. SB Ontwerp Omgevingsprogramma Faunabeleid en Monitoring (OFM)

De voorzitter deelt mee dat zich een groot aantal insprekers heeft gemeld. Zij wil meegeven dat hun input, net als de vragen van de commissie, door de gedeputeerde worden genoteerd en straks terugkomen in een Nota van Beantwoording, en zal worden betrokken bij de definitieve vaststelling van het Omgevingsprogramma die volgend jaar voorzien is. Zij heet de insprekers welkom en geeft hen in groepen van vier het woord. De leden van de commissie wordt gevraagd hun vragen op te sparen tot het einde van elk blok. De insprekers krijgen maximaal 4 minuten het woord.

De voorzitter geeft voorafgaande aan de inspraak op haar verzoek het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde Sterk geeft aan dat het ongebruikelijk is dat een gedeputeerde vooraf aan de behandeling van een agendapunt het woord neemt, maar het onderwerp op de agenda roept veel emoties op, en de meningen lopen sterk uiteen. Niemand zal daarom nooit helemaal tevreden zijn met de uitkomst van deze nota, want eenvoudige oplossingen in deze materie bestaan niet. De Staten heeft in de voorbereiding brieven ontvangen. Een van deze brieven is afkomstig van de Wildbeheereenheden (WBE's). Daarin worden ambtenaren in diskrediet gebracht in onheuse en suggestieve bewoordingen. Zij benadrukt dat het stuk dat vandaag voorligt is vastgesteld door GS. In dit huis spreekt men alleen via bestuurders spreekt en vandaag is zij dit, als verantwoordelijk gedeputeerde. Het geeft geen pas dat insinuaties worden gedaan richting ambtenaren, want niet zij maar het bestuur maakt de uiteindelijke afweging en ambtenaren werken in opdracht van hen. Zij vindt het ontzettend belangrijk dat men vandaag naar elkaar luistert, dat er ruimte is voor elkaars mening en dat er een respectvol gesprek wordt gevoerd, juist over een onderwerp wat zo gevoelig is. Zij citeert uit de brief van de WBE's: Het moet niet leiden tot polarisatie, maar vraagt juist om een creatieve en constructieve samenwerking van alle betrokken partijen.

De voorzitter geeft het woord aan de eerste drie insprekers en vraagt de insprekers om alle vragen vanuit de commissie te noteren.

- Dhr. Jan Hoolwerf namens de Wildbeheereenheid De Eem (lukt het niet digitaal deel te nemen).
- Dhr. Bob Canjels, voorzitter Wildbeheereenheid (WBE) tussen vecht en Oude Rijn.

- Dhr. Erik Sons namens de Wildbeheereenheid De Lage Vuursche
- Dhr. Jan Peter Spierenburg, Jagersvereniging Provincie Utrecht

De heer Overkleef vraagt de heer Canjels of hij en zijn collega's, vanwege de steeds zwaardere juridische beperkingen rondom faunabeheer, de rol en taakopvatting van de wildbeheereenheden de komende jaren zien veranderen. En zo ja, hoe zou dit moeten terugkomen in het OFM?

De heer Daniels merkt op dat de provincie schermt met problemen in het huidige juridische beleid, waardoor het OFM niet meer toekomstbestendig is. Kunnen de insprekers melden of het huidige beleid zou kunnen worden aangepast om hieraan te voldoen, in plaats dat er een heel nieuw beleid moet komen?

Mevrouw Van Gilse heeft een vraag voor de heer Canjels. De brief van de WBE's was niet alleen scherp verwoord, maar het is tevens niet netjes om de ambtelijke organisatie op die manier aan te spreken. Volgens haar nam de heer Canjels in zijn inspraak deze woorden niet terug. Zij vraagt of dit klopt, en zo ja, wil hij deze woorden dan alsnog terugnemen? Hoe kan volgens de heer Canjels de voorgenomen monitoring verbeterd worden, zodat er een duidelijk beeld komt van de stand van zaken in het veld en snel geschakeld kan worden indien dat nodig is. Tot slot bedankt zij de heer Spierenburg voor het delen van de tijdlijn van het participatietraject. Zij vraagt of bij eerdere beleidswijzigingen dit proces beter is doorlopen, en of hier concrete tips of leerpunten uit zijn te halen voor een beter participatietraject in het vervolg.

De heer Van den Dikkenberg merkt op dat de heer Canjels en de heer Sons aangaven dat het nieuwe plan belemmerend werkt en vraagt of zij dit praktisch kunnen maken. De heer Spierenburg merkte op dat de helft van het beleid te duiden is, en de andere helft niet, waarmee hij een verdriedubbeling verwacht van het budget. Kan hij een inschatting maken wat het totale faunaeffect gaat zijn, inclusief zijn opmerking dat het toekomstbestendig ganzenbeleid, dat is opgesteld door het bureau Natuurlijk, niet overgenomen wordt in het voorgenomen plan.

De heer Van Dieren hoorde aan het eind van de inbreng van de heer Spierenburg dat het hem niet ging om de uitkomst van beleid, maar om het proces, terwijl de heer Sons vooral kritiek had op het beleid, en vraagt of de meningen hierover verdeeld zijn. Hoe kijkt de heer Spierenburg inhoudelijk naar het beleid? De heer Sons had het over een aantal lopende rechtszaken, en dat een aantal uitspraken gebaseerd zouden zijn op oude telling. Hij vraagt of het een rol voor de beheereenheden kan zijn om bij te dragen aan de bewijsvoering binnen het lopende Hoger Beroep om tot een gunstiger uitspraak te komen.

Mevrouw Engels vraagt de heer Spierenburg en Sons of zij een rol zien voor de wildbeheereenheid in de preventieve niet dodelijke maatregelen.

De voorzitter geeft het woord aan de insprekers voor de beantwoording van de vragen:

De heer Canjels beantwoordt de vragen:

- Op de vraag of hij zijn taakopvatting in de toekomst ziet veranderen vanwege het gewijzigde beleid antwoordt hij dat het ervan afhangt hoe men dit bekijkt. Voor zoverre de taak is te coördineren, te organiseren en te zorgen dat alle partijen participeren kan deze taak alleen bij de WBE's liggen. De taakopvatting ziet hij op dat gebied niet veranderen, maar wel bij de praktische inzet. Het is nu enorm druk met schadebestrijding, en in het bijzonder het dossier ganzen. Er hoort praktische concrete inzet aanwezig te zijn in het buitengebied om ganzen weg te jagen. Met dit nieuwe beleid gaat men het hier nog veel drukker mee krijgen omdat de provincie wil inzetten op meer alternatieve middelen, in lijn met een eerder aangenomen motie. Dit is begrijpelijk, maar het zou fijn zijn wanneer het realiteitsbesef doordringt dat dit niet veel gaat opleveren.
- Op de vraag of het nodig is dat er nieuw beleid komt antwoordt hij dat dit nodig is. De motie en rechterlijke uitspraken vragen om nieuw beleid. Men moet daarom maximaal inzetten op het ontwikkelen van beleid om überhaupt nog iets mogelijk te maken. Voor het overige beantwoordt hij de vraag ontkennend. Een nieuw Faunabeheerplan zou binnen de huidige wet- en regelgeving geschreven kunnen worden. De vraag is alleen wat men hiermee wil.
- Op de vraag of hij zijn woorden wil terugnemen antwoordt hij dat hij zijn woorden terugneemt. Gedeputeerde Sterk maakte terecht een opmerking over het democratische proces. De WBE's hebben

aangegeven dat zij zich zeer onheus bejegend voelen. Hij kan zich niet van het gevoel losmaken dat er door mensen in de ambtelijke organisatie een inbreng is geleverd die past binnen de provinciale opdracht, maar de uitwerking van deze opdracht had in samenspraak met partijen anders ingekleurd kunnen worden.

- Op de vraag over monitoring antwoordt hij dat de WBE's qua monitoring al ontzettend veel doen. Zij organiseren driemaal per jaar een gebiedsdekkende telling over de hele provincie in volledige openbaarheid en transparantie. De cijfers worden aangeleverd bij de Faunabeheereenheid (FBE) waar ze geëvalueerd en gevalideerd worden. Of meer doen meer feitelijk inzicht levert waagt hij te betwijfelen. Dit neemt niet weg dat er een uitdaging ligt, want wanneer hier in rechterlijke procedures om wordt gevraagd zal men zich erop moeten beraden hoe men dit gezamenlijk gaat doen.
- Op de vraag naar belemmeringen in het beleid antwoordt hij dat dit de onderlinge afstemming in de FBE is. Bij de FBE ligt de verantwoordelijkheid voor het Faunabeheerplan, de coördinatie voor de uitvoering en de zorg dat alle partijen hierin participeren. Het is lastig dat de FBE enigszins polariseert vanwege de vreemde situatie en dat alle uitvoering bij de WBE's ligt, terwijl de agrariërs de problemen en de schade ondervinden en er vier partijen aan tafel zitten die wel meepraten en meebeslissen, maar als het zo uitkomt niet meedoen. Dit is jammer en vraagt een betere afstemming van beleid.

De heer Sons beantwoordt de vragen:

- Met betrekking tot rechtszaken en de oude tellingen antwoordt hij dat hij niet oude tellingen heeft gezegd, maar *onjuiste* tellingen. Hij doelt erop dat de telgegevens van de WBE's onvoldoende zijn betrokken en dat er andere tellingen zijn gebruikt, waarbij mensen niet altijd het verstand of de motivatie hadden om de dieren op de juiste manier te tellen. De frustratie dat hun cijfers onvoldoende gebruikt worden leeft eveneens bij de WBE's. Hij denkt dat de tellingen van de WBE's een ander licht op de zaak werpen.
- Op de vraag over de preventieve werking en de bijdrage van jagers antwoordt hij dat dit gedaan wordt, en geeft een voorbeeld uit zijn WBE. Er is een brede Reewildcommissie waarbij veel partijen aan tafel zitten en maatregelen worden besproken. Er is nadrukkelijk een hotspottraject langs provinciale wegen door bossen, omdat men bij wegen waar de snelheid hoog is extra alert moet zijn op het beheer. De inzet op preventief mag echter niet ten koste gaan van beheer, omdat dit in de uitvoering geen werkbare oplossing zal opleveren. Het moet naast elkaar, en niet in plaats van.

De heer Spierenburg beantwoordt de vragen:

- De totstandkoming van het Faunabeheerplan is binnen de Faunabeheereenheid (FBE) gebeurd. De FBE is een bestuursorgaan met een brede samenstelling vanuit alle partijen (landschappen, dierenbescherming, LTO, jagers, particuliere grondbezitters) die het hele veld bestrijken. Een ecooloog heeft het concept geschreven waarop alle partijen hebben gereageerd.
- Het klopt dat de drie insprekers allemaal een andere pet opehben en daarom een verschillende interpretatie hebben van de onderwerpen.
- Op de vraag over preventieve maatregelen antwoordt hij dat de jagers vanaf 2005 ervaring hebben met preventieve maatregelen omdat toen al in de vergunning van de provincie stond dat dit soms nodig was in bepaalde perioden van het jaar. De ganzenstand is enorm gegroeid. De FBE kan meedenken en voert indien nodig preventieve maatregelen uit, maar daar blijft het bij. Wanneer er alleen verjaagd moet worden zijn hiervoor andere partijen.

De voorzitter informeert of alle vragen zijn beantwoord.

De heer Van den Dikkenberg merkt op dat hij had gevraagd wat de consequenties zijn van het half kunnen duiden van het beleid.

De heer Spierenburg antwoordt dat het concept dat er nu ligt niet scherp genoeg is. Er staan nog steeds veel open einden in, waardoor men de kosten niet kan duiden omdat men niet weet hoe men dit uit gaat voeren. Monitoring staat als een woord, maar het is tevens de vraag wat men gaat monitoren en hoeveel. Eigenlijk is het OFM, zoals dit nu voorligt voor de helft een duiding van kosten, maar voor de andere helft niet.

De heer Van Dieren geeft aan dat werd geopperd dat het huidige beleid verlengd kan worden. Hij vraagt of er dan genoeg tijd zou zijn om inspraak te organiseren op de manier waarop dit vroeger ging.

De heer Spierenburg antwoordt dat hij zich enorm heeft verbaasd over tempo van het stuk. Er wordt gezegd dat het huidige OFM in 2025 afloopt, waardoor dit nu nog 2 jaar is, en men kan het nog verlengen. Aan de andere kant vraagt de jurisdisering om een ander beleid, en het is de vraag of men dit binnen het huidige beleid kan doen.

De heer Daniels vraagt in hoeverre de impact is van de juridische uitdagingen, en hoeveel beleidswijziging hiervoor nodig is.

De heer Spierenburg antwoordt dat de minister van Landbouw & Voedselveiligheid (L&V) een stelselwijziging heeft aangekondigd, en er landelijk dossiers zijn vastgelopen. De rechter wil momenteel bij een ontheffing voor het doden van een beschermd dier zien dat men kan aantonen dat het dier de veroorzaker is. Dit leidt tot problemen bij de uitvoering omdat men lang moet wachten voor de schade kan worden aangetoond. Bovendien moet men alle diersoorten continu monitoren.

De heer Canjels voegt toe dat het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) heeft laten weten dat de gehanteerde tellingen provinciaal niet te duiden zijn.

De voorzitter bedankt voor de beantwoording van de vragen en geeft de volgende sprekers het woord:

- Dhr. Jan Hoolwerf namens de Wildbeheereenheid De Eem (lukt nu wel om digitaal in te spreken)
- Mw. Hetty van Amerongen-Lekkerkerker
- Dhr. Koos Segers van LTO-Noord.
- Dhr. Willem van der Linden, melkveehouder Tienhoven
- Dhr. Johan Eek, Veehouder en bestuurslid LTO Eemland

De voorzitter geeft de commissie de gelegenheid tot het stellen van vragen.

De heer Vogel heeft een aantal vragen voor mevrouw Van Amerongen-Lekkerkerker:

- Zij gaf aan dat de rasters een meter hoog zijn. Hij weet dat de wolvenrasters in de provincie Utrecht 1.20 meter hoog zijn. Hij vraagt of hierop gehandhaafd wordt door de Boa's.
- Wordt alleen het schaap vergoed of ook de emotionele schade, en vindt zij dit voldoende?
- Is er met burens en andere bewoners gezocht naar oplossingen?

Hij merkt op dat de heer Hoolwerf aangaf dat men vier maanden niets mag doen aan de ganzen, maar er is wel een mogelijkheid voor eerstejaarsgras. Is dit voor de Eempolder niet zo?

Hij vraagt de heer Van der Linden wat het voor hem betekent dat de ganzen zijn gras opeten. Wat zijn de gevolgen hiervan?

De heer Van den Dikkenberg vraagt de sprekers over verjagen of zij iets meer duiding kunnen geven in de verjaging en verplaatsing van de ganzen, en daarmee de toepasbaarheid in de provincie. De heer Eek meldde dat daarom de schademeldingen niet naar boven komen. Met betrekking tot de wolven sluit hij zich aan bij de vraag van de BBB omtrent de hoogtes van de rasters. In zijn bijdrage zal hij nog terugkomen op de wenselijkheid van rasters.

Mevrouw De Boer heeft omtrent de pilot ganzen verjagen in het Eemland gelezen en gezien dat hier mooie resultaten zijn behaald. Er was bijvoorbeeld meer dan 50% minder schade. Zij heeft tevens vernomen dat LTO de pilot voor dit gebied wil uitbreiden in overleg met de provincie. Dit voelt in contradictie met hetgeen de heer Hoolwerf en de heer Eek zeggen.

De heer De Jong vraagt mevrouw Van Amerongen-Lekkerkerker of zij in Nederland of Utrecht ruimte ziet voor de wolf in relatie tot haar activiteiten.

Mevrouw Engels vraagt mevrouw Van Amerongen-Lekkerkerker met welke maatregelen om de wolf af te weren zij wél geholpen zou zijn. Hoe kan de provincie haar subsidieregelingen verbeteren? Zij vraagt de heer Van der Linden of hij kan inschatten welke preventieve maatregelen wel zouden werken. Het is niet realistisch om alle

dieren af te schieten en er zal altijd en bepaalde mate van schade zijn, maar hoe kan dit worden beperkt? Hij had het over de vos als oorzaak voor de slechte weidevogelstand, maar volgens haar is oorzaak nummer 1 van de slechte weidevogelstand het intensieve landgebruik waardoor er weinig leefgebied is. Hoe ziet de heer Van der Linden de verhouding tussen het geringe leefgebied van de weidevogels en het effect van de vos hierop?

De heer Van Dieren vraagt de heer Van der Linden hoe het kan dat het niet lukt om overtuigende bewijzen of data te verzamelen om rechtszaken te winnen wanneer men in de praktijk ziet dat de vos de weidevogelstand negatief beïnvloedt. Is er een manier om samen te werken, om aan overtuigende gegevens te komen die standhouden bij de rechtbank?

Mevrouw Van Gilse vraagt mevrouw Van Amerongen-Lekkerkerker of zij concrete ideeën heeft om de situatie te verbeteren. Wat zouden de voorgestelde wijzigingen in schadevergoedingen voor haar betekenen? Diverse sprekers vragen aandacht voor de schade van ganzen en hebben zorgen om toename door het voorgenomen beleid. In het stuk valt te lezen dat de enorme omvang van de schade valt terug te zien. In de informatiesessie is aangegeven dat verjaging niet helpt bij populatiebeheer. Zien de insprekers nog andere mogelijkheden, en wat betekenen de voorgenomen wijzigingen voor de uitkering van schadevergoeding voor hen als ondernemers?

De voorzitter geeft het woord aan de heer Hoolwerf voor de beantwoording van de vragen:

De heer Hoolwerf beantwoordt de aan hem gestelde vragen:

- Omtrent de mogelijkheid om buiten de vier maanden iets te kunnen doen op eerstejaarsgras beaamt hij dat deze ontheffing bestaat, maar alleen geldt voor gedeeltes die ingezaaid zijn na september. Het is dus een ontheffing waar men als jager niets kan. In het Eemland is dit gebied vrij beperkt.
- Omtrent de plannen voor een vervolgtraject klopt het dat er een plan ligt om deze winter hiermee door te gaan. Afgelopen jaar heeft men op 3.000 hectare geprobeerd de ganzen te verjagen en dit wil men uit gaan breiden naar 7.000 hectare. De cijfers op de 3.000 hectare zijn volgens hem eenmalige cijfers en er staat niet bij of de schade in andere gebieden daardoor hoger is geworden. De ervaring is dat er gewinning is bij de ganzen want ze passen zich aan bij het verjaagtraject. De enige mogelijkheid is het beperken van de populatie.

Mevrouw Van Amerongen-Lekkerkerker beantwoordt de aan haar gestelde vragen:

- Op de vraag over de rasters antwoordt zij dat zij contact heeft opgenomen met de gemeente met de vraag hoe zij dit gaan handhaven. De rasters moeten hoger dan 1 meter zijn om de wolf te kunnen weren. De gemeente wist niet welke afdeling verantwoordelijk was. Uiteindelijk bleek dat zij daar niet over gingen, maar waar zij dat wel kon vragen wisten zij ook niet. Dus eigenlijk kreeg zij geen antwoorden bij de gemeente over de wijze van handhaven.
- Of ook de emotionele schade wordt vergoed? Zij meldt zij dat er nog geen vergoeding is ontvangen. Op 9 september is het gebeurd. Twee maanden later was de uitslag dat het daadwerkelijk om een wolf ging en zou de schade binnen 10 weken gerealiseerd worden. Ze weet niet wat de hoogte is van de vergoeding, maar geen enkele vergoeding dekt de lading van emotionele schade.
- Als oplossing vindt zij het voornaamste dat het niet uit de hand loopt zoals in andere gebieden in Nederland. Gelukkig is het bij haar thuis bij één aanval gebleven, maar er zijn in de buurt meerdere aanvallen geweest. Het is nu rustiger, maar de wolven lopen in de buurt. In andere delen van Nederland worden dagelijks dieren aangevallen en ziet men roedels voorbijlopen. Zij is bang dat men geen enkel vee meer buiten kan houden. Het aantal wolven breidt zich uit en het kan niet dat dit in een land als Nederland niet beheerd wordt. Zij is niet voor afschieten, maar er moet wel beheer komen.
- Zij ziet niet voor ogen hoe de ruimte met de wolf en de mens te combineren valt.

De heer Segers heeft geen vragen ontvangen.

De heer Van der Linden beantwoordt de aan hem gestelde vragen:

- 10 jaar geleden had hij 10% van de schade die hij nu heeft. Er was toen niet zoveel aan de hand, maar inmiddels krijgt hij een enorme schadevergoeding want het gras is weg. Er wordt veel voer aangekocht omdat alle boeren in de buurt voertekort hebben. Als biologische boer is het bovendien ingewikkeld om

voer bij te kopen. Inmiddels heeft hij 50 koeien minder dan 10 jaar geleden, terwijl hij 100 hectare meer grond heeft. Dit laat zien hoe groot de schade is.

- Tot voor kort waren er veel kolganzen in de winter, en naarmate de winter vorderde werden dit er steeds minder. De eerste kolganzen vertrekken in februari en in op 1 april waren alleen de overzomerende ganzen aanwezig. Dit jaar waren er voor het eerst meer dan 1.000 brandganzen in de polder. Wanneer de grauwe gans geen eten heeft en het land is kaal, komt de brandgans die de rest opeet. Dit jaar werd het daardoor nog een stuk erger dan normaal.
- Hij wilde dat hij wist welke preventieve maatregelen men moet nemen. De boeren hebben een aantal jaren geleden de handen op elkaar gekregen voor een ganzenrustgebied en geaccepteerd dat zij in de winter ganzen hebben, maar gaandeweg is in de afgelopen 9 jaar de schade zo hard opgelopen, en loopt zolang door, dat dit niet in verhouding staat met hetgeen waarmee zij 9 jaar geleden akkoord zijn gegaan. Hij heeft er daarom voor gepleit om de ganzen te mogen bejagen en verjagen, maar zelfs verjagen mag niet. Er zijn allerlei voorstellen langsgekomen voor een ander soort gras, maar ganzen vinden biologisch gras net zo lekker als ander gras. Wanneer hij gras zaait dat ganzen niet lekker vinden, vinden de koeien het evenmin lekker.
- Op de vraag over de vos en de weidevogel antwoordt hij dat hij in een polder bij Tienhoven zit, een gebied dat door de provincie Utrecht voor de natuur is ingericht. Het land is voor miljoenen aangekocht en er is veel water en schraal grasland. Het hele gebied is meer als 1.000 hectare. Zelfs uitgerasterde nesten met weidevogels zijn door de vos opgegeten. Vervolgens zijn er in 3 jaar (2010, 2011 en 2012) 75 vossen afgeschoten waardoor de stand is gereduceerd. Sinds 2012 doodt men elk jaar nog 3- tot 5 vossen om de stand zo laag mogelijk te houden. Het gebied is aangewezen voor moerasvogels. Moerasvogels broeden op de grond en de vos eet de nesten weg waardoor de voortplanting van de vogels in gevaar komt. De afgelopen 2 jaar heeft men door de gerechtelijke uitspraak geen vossen kunnen bejagen en de vossenstand is in 2 jaar tijd weer terug bij af, en de predatie is terug op het oude niveau. Vogelaars zijn furieus hierover. Hij hoopt dat men dit jaar de vossenstand kan reduceren voor goede resultaten in het voorjaar, want er zitten als enige plek in Nederland veel grutto's omdat de omgeving ideaal is ingericht.

Mevrouw Engels vraagt of het probleem wordt veroorzaakt door predatie door de vos of door te weinig leefgebied.

De heer Van der Linden antwoordt dat het leefgebied in zijn ogen bijna ideaal is. In de winter liep het gebied vaak blank waardoor de vos zich niet kon handhaven, maar omdat men overal wil wonen kan dat niet meer. Omdat de vos veel eet krijgt hij ook veel jongen.

De heer Van der Linden vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Hij beaamt op de vraag van de heer van Dieren dat men overvallen is door de uitspraak van de rechter dat er bewijsmateriaal moet komen om de vos te bejagen. In het buitengebied ziet men de voorbeelden en kenners kunnen goed zien welke nesten geroofd zijn door vossen. Er is vervolgens besloten om een aantal camera's bij de nesten te zetten, maar dit voorjaar was men hiermee net te laat. Het is de bedoeling deze winter camera's bij de nesten te plaatsen om daarmee aan te kunnen tonen wat de predator is. Afgelopen jaar waren er ruim 100 nesten op het land, dus men hoopt hiermee voldoende bewijsmateriaal te vergaren.
- Op de vraag wat de gevolgen van de wijziging van de schadevergoeding in het beoogde plan betekent antwoordt hij dat er drie wijzigingen komen: De verhoging van het eigen risico, de verplichting op preventieve maatregelen en dat op de natuurpercelen de schadevergoedingen niet meer uitgekeerd worden. Hij zit in een duur gebied met een tiental andere boeren die natuurpercelen pachten waar een weidevogelopstelling op zit. Hier kan men prima weidevogels hebben en gras overhouden voor koeien. Deze percelen worden echter helemaal kaalgevreten. De schade op deze percelen is weliswaar lager, maar wel schadelijk. De boeren zijn gaan meedoen omdat alle schade vergoed wordt, maar gaandeweg wordt geopperd om door de schadevergoeding door natuurbescherming een streep te zetten. Dit was niet de afspraak. De boer is met de schadevergoeding over de streep getrokken en accepteert de winterschade, maar dan moet men niet de spelregels gaan veranderen. Voor zijn bedrijf betekent dit straks € 80.000 schadevergoeding minder.

Mevrouw Engels vraagt of de heer Van der Linden niet zoveel natuur had aangelegd wanneer hij dit had geweten.

De heer Van der Linden antwoordt dat hij de natuur niet heeft aangelegd. Het betreft de duurste natuur van Nederland omdat alle moerasachtige stukken moeilijk te maaien zijn. Er zijn bijna de hoogste natuurwaardes met verschillende soorten grasland en hier hoort intensief beheer bij. Niet alleen botanisch, maar ook wat betreft bescherming van fauna. Wanneer men iets succesvol wil maken moeten alle dingen kloppen. Hij voelt zich daar als een vis in het water, maar wanneer hij niets mag en moet toezien hoe alles gepredateerd wordt is dit tegen het zere been. Dit jaar was er een nest van een waterhoen waarvan er nog zeven zijn in Nederland, en men wil niet weten wat de kosten zijn wanneer ze gewoon door de vossen opgegeten worden.

De heer Eek beantwoordt de aan hem gestelde vragen:

- Het verjagen is afgelopen jaar super gegaan in Eemland. Wanneer men dit op meerdere plekken gaat doen in Nederland moeten de ganzen toch ergens kunnen eten. Dit is het probleem met verjagen. Daarom moet er afschot komen omdat de populatie de laatste 20 jaar gigantisch uit de hand is gelopen. Wanneer men van een eigen risico van 5% naar 20- tot 30% moet gaan is dit de wereld op zijn kop.
- Hij zegt in de richting van mevrouw Engels dat zij in het voorjaar moet komen kijken om te weten wat men in Nederland doet om de weidevogel te beschermen. Hier zitten uren en dagen in, en wanneer het nest de dag daarna wordt leeggevreten (door een zeemeeuw, een kraai, kouwtsjes of de vos, de bunzing et cetera) omdat men tegen een natuurgebied aanzit waar niks mag worden beheerd, wordt men hier moedeloos van.
- In 1868 is de laatste wolf afgeschoten omdat men te veel schade had, terwijl er 4 miljoen mensen leefden in Nederland. Momenteel zijn er 18 miljoen- of meer mensen in Nederland. Denkt men dat men de wolf vrij kan laten rondlopen zonder schade?

De voorzitter bedankt de sprekers en gaat door naar de volgende drie sprekers:

- Mw. Ellen von Jensen, Dierencoalitie & Dierenbescherming
- Mw. Aysis Plet, Animal Rights
- Mw. Pauline de Jong, Fauna4Life

Mevrouw De Jong kan haar inspraak niet doen vanwege problemen met de verbinding.

De voorzitter informeert of er vragen zijn vanuit de commissie.

Mevrouw Van Elteren vraagt of het mogelijk is de presentatie van Animal Rights te delen met de Statenleden. Tevens vraagt zij mevrouw De Jong om, wanneer het niet lukt met de verbinding, de spreektekst te delen met de Statenleden.

Mevrouw De Boer merkt op dat mevrouw Plet aangaf dat afschieten niet werkt en vraagt of zij een idee heeft voor een oplossing die wel werkt.

De heer Van Dieren heeft begrepen dat afschieten wel werkt als het gaat om roofdieren en weidevogels. Hij denkt dat er een keuze gemaakt moet worden tussen het roofdier beheren, of zijn gang laten gaan bij de weidevogel. Hij vraagt hoe mevrouw Plet dit ziet.

De heer Van den Dikkenberg merkt op dat mevrouw Von Jensen aangaf geen praktijkvoorbeelden te delen, maar heeft zij wel de praktijkeffecten van de voorgestelde maatregelen voor ogen? Hij vraagt mevrouw Plet of Animal Rights ook in het veld is om dieren te verjagen, en wat precies het doel is van het veldbeheer. Wat doet bijvoorbeeld het niet doden, maar wel verjagen met de animal rights?

De heer Daniels merkt op dat mevrouw Plet aangeeft dat afschot niet helpt en vraagt of hier wetenschappelijk bewijs voor is.

Mevrouw Engels meldt dat mevrouw Jensen de voorgestelde wijzigingen voor het ganzenbeleid noemde en vraagt of zij dit ziet als versterking of verzwakking van de bescherming.

De heer Vogel sluit zich aan bij de vraag van de heer Van Dieren. Wat is de ideale wereld van Animal Rights wanneer men alle benoemde problemen meeneemt?

Mevrouw Van Gilse vraagt mevrouw Jensen of zij denkt dat haar oproep en suggesties bijdragen aan de twee provinciale beleidsdoelen waarvoor dit beleid wordt opgesteld (het behouden en versterken van de biodiversiteit, en het bevorderen van een duurzame en economisch rendabele landbouw). Zij vraagt of mevrouw Plet en haar organisatie bereid is het vrijwilligerswerk uit te voeren dat nodig is om de provinciale doelen te behalen (alle stappen voordat het komt tot afschot). Volgens mevrouw Plet helpt jacht niet bij populatiebeheer en zij vraagt wat wel helpt.

Mevrouw Jensen beantwoordt de aan haar gestelde vragen:

- Dierencoalitie & Dierenbescherming doet op elk moment, en waar dit kan, mee aan het verzamelen van onderzoek en is betrokken bij de FBE's. Er wordt gezocht naar oplossingen, en Dierencoalitie & Dierenbescherming heeft dit meegegeven in het ontwerpprogramma.
- Dierencoalitie & Dierenbescherming ziet geen succes van het huidige ganzenbeheer. Het is een goede vraag of dit wel mogelijk is, en er zullen langetermijnoplossingen moeten komen, waarbij sterker wordt ingezet op preventieve maatregelen. Dan moet men wel een streefaantal loslaten en met de praktijk meebewegen, daarop aanpassen en hier niet te gefixeerd op zijn omdat men niet kan bijsturen. Het is goed dat de best practises de meeste kans krijgen.
- Dierencoalitie & Dierenbescherming denkt met haar benadering recht te kunnen doen aan de biodiversiteit en een economisch waardevol landbouwsysteem omdat dit past bij het behoud en stimuleren van biodiversiteit. De bescherming van actieve soorten zou heel erg kunnen bijdragen bij het faunabeheer aan het vergroten van de biodiversiteit. Het is belangrijk dat men ervaringen uit de praktijk meeneemt en in samenwerking kijkt naar de dingen die kunnen, maar men moet wel keuzes maken. Een alternatieve methode moet de keuze zijn die in meer systemen dan alleen het ecosysteem gezocht moet worden. Dierencoalitie & Dierenbescherming ziet dus niet dat hij hiermee doelen op het gebied van biodiversiteit en economisch waardevolle landbouwsystemen in gevaar brengt.

Mevrouw Plet beantwoordt de aan haar gestelde vragen:

- Zij zal haar presentatie delen. Een groot deel van de gestelde vragen worden beantwoord in de rest van de presentatie. Er zit tevens een filmpje bij met een eigen beeld van Animal Rights over jacht en een slide met oplossingen. Momenteel is men bezig met symptoombestrijding, en de wortel van het probleem ligt bij het feit dat meer dan 50% van het land in beslag wordt genomen door intensieve veehouderij. Vanaf de jaren '60 ziet men een parallel met de afname van weidevogelpopulaties en het groeien van de intensieve melkveehouderij. Het beheer gaat het probleem uiteindelijk niet oplossen want de oplossing is het afschalen van de intensieve veehouderij, en meer ruimte geven aan de natuur om zichzelf te kunnen beheren.
- Met de vraag omtrent de keuze tussen een weidevogel en een roofdier stelt zij voorop dat zij hier is namens Animal Rights, dus voor alle dieren. Animal Rights wil dat alle dieren ruimte krijgen om te leven en vooral een waardig bestaan kunnen leiden. Het afschieten van predatoren is symptoombestrijding. Zij was twee weken geleden in IJsselstein om een jachtpartij vast te leggen waarbij een veearts zelf aan het jagen was. Hij vertelde dat de weidevogels niet overleven omdat er te weinig mest wordt uitgerold op het land waardoor er niet genoeg eiwitten in de grond zitten. Als dit de kennis is die rondwaart begrijpt zij dat het met weidevogels niet zo goed gaat in Nederland. De intensieve veehouderij zorgt voor ontzettend veel grondvervuiling en dit is de hoofdreden waarom de weidevogels niet overleven.
- Veel mensen weten niet wat Animal Rights precies doet. Animal Rights zoekt jachtpartijen op, krijgt veel tips en beeldmateriaal en maakt gebruik van haar demonstratierecht om de jachtpartijen vast te kunnen leggen en te kunnen verstoren. Dit doet zij door te filmen, want de uitvoerders vinden het nooit fijn om gefilmd te worden ook al doen zij "nobel" werk. Animal Rights probeert zoveel mogelijk dieren te redden met methodes waarbij bijvoorbeeld getracht wordt vluchtende ganzen de andere kant op te jagen. Dit is het hoofddoel van de acties en Animal Rights probeert naar buiten te brengen wat weinig mensen zien: De praktijk van de jacht, en hiermee bedoelt zij ook beheer en schadebestrijding.
- Zij haakt in op het gedeelte of Animal Rights wil helpen met het beheren en meldt dat dit niet haar taak is omdat Animal Rights niet gaat meedoen aan deze symptoombestrijding, aangezien men hiermee indirect instemt met de veehouderij, en Animal Rights hier niet voor staat en werkt. Animal Rights is er

alleen voor de dieren. Dat wil niet zeggen dat zij niet met oplossingen komen. Een schaaphouder vroeg haar waarom Animal Rights zich niet inzet voor meer budget voor wolfwerende rasters, maar Animal Rights gaat zich niet inzetten voor schapen die uiteindelijk naar de slacht gaan. Wanneer een melkveehouder zich wil laten omscholen en anders wil verbouwen steunt Animal Rights dit van harte en is bereid hiervoor te lobbyen, maar zij gaat op geen enkele manier de intensieve veehouderij steunen.

De heer Nagtegaal merkt op dat de beantwoording te lang duurt.

De heer Daniels vraagt naar de wetenschappelijke onderbouwing dat de jacht en afschieten niet zou helpen.

Mevrouw Plet antwoordt dat de ganzenpopulatie in Nederland elk jaar met 4% stijgt. Zij denkt dat men op basis van de getallen qua afschot de conclusie kan trekken dat dit niet het gewenste effect heeft, en dus niet werkt. Er staat veel informatie op www.animalrights.nl met links naar wetenschappelijke onderzoeken. Zij wil graag assisteren en men mag haar bij vragen altijd mailen.

De voorzitter bedankt de insprekers en meldt dat het betoog uit de inspraak van mevrouw De Jong intussen op het Stateninformatiesysteem staat.

Er volgt een lunchpauze van 30 minuten.

De voorzitter heropent de vergadering en gaat door met de bespreking van de Statenbrief waarin het college aangeeft om vanwege verschillende redenen gekomen te zijn tot een herijking van het faunabeleid. Het voorliggende ontwerp wordt binnenkort ter inzage gelegd. PS heeft uitgebreid technische vragen gesteld en men gaat nu het opinievormende gesprek voeren. De Statenbrief wordt in een termijn behandeld. Zij vraagt wie van de fracties zij het woord mag geven.

Mevrouw Van Elteren meldt dat GroenLinks het ontwerp OFM een flinke stap in de goede richting vindt. Met dit stuk wordt werk gemaakt van de inzet van preventieve maatregelen, registratie en betere monitoring. GroenLinks zou graag claimen dat dit het resultaat is van goede coalitieonderhandelingen, maar het is ook zo dat gerechtelijke uitspraken een belangrijke reden zijn voor deze aanpassing binnen het beleid van de provincie. Deze veranderingen zijn hard nodig. Bij de bespreking is er mogelijkheid om dingen mee te geven en GroenLinks heeft de volgende vragen en suggesties:

- De provinciale vrijstellingen worden volgens de beantwoording van de technische vragen niet geëvalueerd, ook al zijn ze misschien niet meer nodig, wenselijk of in strijd met de wet. GroenLinks zou graag zien dat alle vrijstellingen, ten minste elke vier jaar, worden geëvalueerd.
- Over de nulstand zijn een aantal technische vragen gesteld. Wat GroenLinks betreft zou het goed zijn om, los van de uitkomsten van het hoger beroep, in te zetten op een adaptieve aanpak en, waar mogelijk, het instellen van leefgebieden en het faciliteren van de vestiging van deze soorten zoals beschreven wordt in het Hoefdieradvies, waar bij de beantwoording van de vragen naar verwezen wordt. In dat advies geeft de vereniging onder andere aan dat de Utrechtse Heuvelrug kansen biedt voor het edelhert en het wild zwijn, en dat het mogelijk is om op de Utrechtse Heuvelrug een subpopulatie wilde zwijnen toe te staan. Wat GroenLinks betreft moet men ook rekening houden met de wolven in de provincie en het effect daarvan op de aanwezigheid en het gedrag van hoefdieren, en hoe een goede wildstand kan bijdragen aan het verlagen van het risico op aanvallen op vee.
- Omtrent publiekslezingen en communicatie staat vermeld dat de provincie niet voornemens is om publiekslezingen te organiseren, iets wat wel eerder aangeraden is door de Roofdierverseniging. Tegelijkertijd ziet men in Drenthe dat het wolventoerisme uit de hand loopt en dat boswachters aangeven dat er mensen in grote aantallen naar plekken komen waar de wolf gezien wordt, en zelfs met bakjes voer staan te rammelen om de wolf te lokken. De provincie moet dit soort mensen leren hoe de mens samen kan leven met de wolf. Zij is benieuwd of er meer gezegd kan worden hoe de voorlichting en natuureducatie op dit gebied eruit gaat zien.

Mevrouw De Boer bedankt voor alle informatie en geeft aan dat het onmogelijk is om het iedereen naar de zin te maken, maar dat men ergens moet beginnen met de eerste stap. Het ontwerp OFM zou deze stap kunnen zijn. In dat licht wil zij haar zorgen en gedachten delen:

- In tegenstelling tot wat zij zou verwachten leest zij vooral hoe men het doden van dieren mogelijk kan maken zonder door de rechter te worden teruggefloten. Zij citeert een aantal zinnen waaruit dit blijkt, zoals: *Als afschot niet meer kan moet de grondeigenaar andere middelen inzetten*. Dit is precies omgekeerd van hoe men het wil en dit lijkt niet op de intentie die binnen de Staten is afgesproken. De PvdA wil juist eerst preventieve maatregelen om afschot te voorkomen. De PvdA sluit haar ogen niet voor de overlast die wilde dieren in bepaalde gebieden kunnen veroorzaken. Het leed hierbij van mens en dier laat de fractie niet koud. Volgens de PvdA blijkt hier echter vooral uit hoe de mens totaal is verleerd hoe hij moet samenleven met wilde dieren, en dat ons ecosysteem verstoord is. Het is de vraag in hoeverre dit te herstellen is en welke maatregelen het best passend zijn. Zij denkt hierbij aan de ganzen. Het doet vreemd aan dat de provincie miljoenen besteed aan schadeloosstelling uit het belastinggeld van de inwoners. Wordt het geen tijd dat mensen zich meer aanpassen en met wilde dieren leren samenleven? Wanneer men plagen van dieren wil voorkomen dan is een goed werkend ecosysteem van belang. Zij vraagt zich af of meer kruidenrijke grassoorten een oplossing zouden kunnen zijn. Andere grassoorten, een andere landinrichting of natuur zouden veel minder ganzen aantrekken, waardoor de populatie, en dus de overlast, naar verwachting kleiner zal worden. Dat de boeren dan meer eiwitrijk voer moeten inkopen en dat dit niet duurzaam is begrijpt zij, maar dit lijkt haar van tijdelijke aard nu men in de provincie volop inzet op de transitie naar biologische- en kringlooplandbouw.
- Het aansluiten bij het ganzenbeheer van de provincies Noord- en Zuid-Holland, Flevoland en Zeeland vindt zij geen aantrekkelijk idee omdat daar een heel andere wind waait. De centrale vraag die openblijft is: Wat is ons doel en waar liggen onze prioriteiten? Blijven we doen wat we deden met toenemende populaties, waardoor steeds ingrijpendere maatregelen nodig zijn? Of leren we beter samen te leven met wilde dieren en zij we bereid met een kleine eerste koerswijziging die route een kans te geven? Zij is benieuwd hoe de andere fracties hierover denken.

De heer Van den Dikkenberg merkt op dat men in het landelijk gebied opgroeit met dieren om zich heen en men gewend is om met dieren samen te leven. Hij is eveneens zo opgegroeid. Wanneer de boer maait vraag je hem stukjes te laten staan om reeën in de wei te houden, en je baalt als er gespoten wordt tegen onkruid. Je weet echter wel dat een boer vanuit een bedrijfsmodel moet denken. Als kind vond hij het mooi als de jagers kwamen en iedereen tevreden was met een stuk geschoten vlees. Er waren geen zorgen in het gebied, de populatie bleef zich redelijk thuis voelen en er was een toezien oog in het landelijk gebied, want iedere voetstap in het landelijk gebied wordt gezien door de jager. Zo wordt de overheid geholpen en helpt de overheid in het mogelijk maken van. Dit noemt men wederkerigheid. Dit model bestaat al eeuwen en kan nog eeuwen mee, totdat het systeem van wederkerigheid, door juridische zaken aangezwengeld vanuit de stad, een bom onder de samenwerking legt die al eeuwenoud is. Er komt een toenemende mate van discrepantie tussen het veld en het bureau, en dit is funest voor het faunabeleid. Daarom geeft hij een aantal zaken mee aan de gedeputeerde op het voorgestelde ontwerp OFM:

- Er vindt een frontale botsing plaats tussen beleid en uitvoering. Hij vraagt of de gedeputeerde bereid is om nogmaals in overleg te treden met de WBE's, en de uitgestoken hand aan te nemen om samen naar praktisch beleid te zoeken, zodat er weer gezamenlijkheid en wederkerigheid ontstaat. Op die manier kan men wellicht de geconstateerde pijnpunten in het beleid wegnemen. Misschien is het goed dat er een tweede ontwerp OFM richting de commissie komt nadat deze gesprekken hebben plaatsgevonden. Hij vraagt of de gedeputeerde concrete doelen in het OFM kan benoemen. Het is momenteel vooral zoeken naar wat er bedoeld wordt. Kan de gedeputeerde dit bijvoorbeeld concreet, zoals de brandganzen ook op getallen gezet zijn, doen voor andere soorten, zodat het Faunabeheerplan weet waarop ingezet moet worden en men het beleid kan vereenvoudigen.
- Kan de gedeputeerde toezeggen dat er maximale inspanning zal plaatsvinden tussen de FBE en de provincie om de datavoorziening te stroomlijnen en te koppelen aan schademeldingen, verjagingsacties en het voorkomen van dieren op plaatsen waar ze overlast geven. Dit zal veel inzet vragen.
- Kan de gedeputeerde toezeggen dat er toch een uitgebreide kostenonderbouwing komt en deze aanleveren aan de Staten bij het tweede ontwerp? Er is een openeinderegeling die niet werkt op het moment dat dit de gevolgen heeft waarvoor gevreesd wordt. Het nemen van een dergelijke beslissing (uitkeren van schade et cetera), en het loslaten van populatiebeheer en adaptief beheer brengt grote schaderisico's met zich mee. Hij zou graag zien dat de gedeputeerde dit financieel goed onderbouwd.

Het doel is minder schade met behulp van preventieteams, maar hier staan ook hogere kosten tegenover.

- Met betrekking tot de brief van het UPLG vraagt hij hoe de grondeigenaren met de exploitatie moeten omgaan, en hoe zij de reeën moeten verjagen.
- Hij mist in het stuk een eenduidige doelbenadering van de staat van instandhouding van soorten, en vraagt hoe men dit eenduidig wil gaan hanteren. Kan de gedeputeerde helderder aangegeven waarop aangekoerst moet worden, in combinatie met de inbreng van bijvoorbeeld de WBE's en de faunapartijen.

De heer Van Dieren vindt het goed om een stap terug te doen en na te denken wat men bij het inrichten van een eerste Faunabeleid belangrijk zou vinden. Wat UtrechtNu! betreft is dit zonder twijfel de weidevogels. In Utrecht zit het leeuwendeel van de in Nederland broedende weidevogels. De weidevogels zijn zeer honkvast dus wanneer ze niet in de provincie Utrecht broeden doen ze dat elders ook niet. Dit betekent dat, als Utrecht dit iconische stuk faunatuur niet behoudt, het gedaan is voor de weidevogel. De meest mensen in het land lijken het hiermee eens te zijn. Vanuit het Burgerinitiatief is ooit een aandachtsplan grutto's opgezet, maar hoe gaat het nu met de weidevogels? Dat is helaas niet goed. Ondanks dat een scherpe daling in iedere geval een redelijke halt is toegeroepen, ziet men nog steeds jaarlijks een lichte daling. Er moet dus meer gedaan worden voor het behoud van de weidevogels. Dit kan men van twee kanten aanvliezen: Men kan het leefgebied en de broedseizoenen van de weidevogel veiligstellen, en men kan kijken wat men kan doen aan roofdieren die het aantal naar beneden brengen. Op het eerste punt lijkt het vrij goed te gaan want er zijn weidevogelkerngebieden aangewezen, er wordt veel gedaan en natuur en men probeert de waterstand omhoog te brengen op verschillende plekken. Desondanks zijn de weidevogelkerngebieden niet uitgesloten voor de bouw van energieprojecten. Dit is tijdens de programmabegroting kort besproken en hij heeft toen helaas zijn collega's niet kunnen overtuigen om deze weidevogelgebieden dezelfde bescherming te bieden als de ganzen. In deze vergadering is hem meer duidelijk geworden over de ganzen en hij vindt het bizar dat de provincie er momenteel voor kiest om de leefgebieden van ganzen, die men daarnaast nog actief afschiet, meer bescherming te bieden dan de leefgebieden van de weidevogels. Hij kan er met zijn verstand niet bij en hoopt dat men hier opnieuw over in conclaaf kan om een rationeler beleid te vinden. Het gaat met de weidevogels echter groter fout als het gaat om de predatoren, en de bedreiging van dieren als vossen. Helaas ligt dat nu in hoger beroep bij de Raad van State. Uit de technische vragen blijken een aantal dingen:

- De provincie kan dit punt niet aanzwengelen en hij weet niet hoe lang de Raad van State hierover gaat doen. Tot die tijd kan de provincie niets doen tegen de vos.
- De provincie kan evenmin een soort rangorde zetten in niveau van bescherming.
- De lijst van beschermde diersoorten is landelijk geregeld, dus de provincie kan hier niets aan doen.

Hij hoopt dat de provincie met de FBE's en boeren kan bekijken hoe zij aan goed bewijs kunnen komen dat het helpt om aan vossenbeheer te doen. Vroeger was beheer niet nodig omdat er veel meer natuur en water was. Omdat er inmiddels bijna 25 miljoen mensen zijn moet de provincie iets doen om de weidevogels te beschermen, anders gaat dit niet lukken. Men is in de situatie gekomen dat ganzen beter beschermd worden dan de unieke weidevogels, en dat dertien in een dozijn dieren eveneens meer bescherming krijgen dan de weidevogels waarvan Nederland een unieke taak heeft om in stand te houden. Kijkende naar het feit dat de provincie al veel doet aan de bescherming van leefgebieden, en dat het nagenoeg niet te doen is om het huidige beleid aan te passen rondom beheer van de predatoren, vraagt hij hoe kansrijk het is voor het provinciebestuur om samen met andere provincies op te trekken om toch meer grootschalige data op te halen om bij de rechter aan te tonen dat het zin heeft aan predatorenbeheer te doen om de weidevogels te kunnen beschermen. In het rapport over de pilot van het verjagen van de ganzen blijkt dat drones en lasers redelijk goed werken zonder daarmee negatieve effecten op weidevogels van te hebben. Een van insprekers zei echter dat men op kleinere gebieden kan verjagen, maar op grote schaal zullen de positieve resultaten van de pilot waarschijnlijk niet opnieuw gevonden worden. Dan komt men toch weer terug op het feit dat men op de ganzen actief beheer moet gaan voeren. Hij vindt de onvrede omtrent het proces zorgelijk, maar aangezien het nieuwe beleid nog een jaar of anderhalf uitgesteld kan worden vraagt hij zich af wat de gedeputeerde ervoor voelt om het voortzetten van het nieuwe beleid nog even uit te stellen en het inspraakproces met die partijen over te doen op de manier waarop dit vroeger is gegaan.

De heer Vogel meldt dat de BBB het faunabeleid heeft bestudeerd en infosessies heeft bijgewoond, en de weinig realistisch vindt. Er zijn te veel onzekerheden over de haalbaarheid, de kosten en de uitvoering. Gezien de spreektijd verwijst hij naar de brieven van de vereniging Utrechts Particulier Grondbezit. Hierin wordt, wat de BBB

betreft, helder uiteengezet waarom dit geen realistisch plan is. Is het realistisch dat de vrijwillige natuurbeheerders c.q. jagers zijn/haar rol veranderen moet? Is het realistisch dat deze vrijwilligers deze rol gaan pakken, en wat zijn de gevolgen als deze rol niet wordt opgepakt? Wie gaat dan wat doen? Is het realistisch dat de mogelijke stijgende kosten voor rekening van de burgers komen, of wordt dit op het bord van de agrariërs geschoven, waarbij deze ook nog 15% worden gekort op de tegemoetkoming? BBB vraagt de gedeputeerde om een realistisch plan waarin alle partijen zich kunnen vinden. Kan de gedeputeerde toezeggen, samen met de WBE's en het UPG, en andere belanghebbenden tot een meer gedragen plan te komen?

De heer Schaddelee vindt het goed te constateren dat het provinciaal beleid in het verleden bestond bij de gratie van een goed compromis tussen de natuur- en faunabeheerders, die samen tot een lijst kwamen van bejaagbare soorten. Het verhaal van veel insprekers was soms best verdrietig omdat de provincie natuur- en faunabeheerders onnodig tegen elkaar uitspeelt. De interne beleidsafdeling en de externe uitvoerders van de WBE's liggen met elkaar overhoop en dat is niet goed. Procedureel klinkt het alsof alles slordig is gegaan. De ChristenUnie wil GS vragen hoe hij de scheve en gebrouilleerde verhoudingen wil herstellen. Een concrete suggestie zou een netwerkbijeenkomst zijn waar ruimte is voor ontmoeting en gesprek. De vragen en onrust worden steeds grotere vragen rondom dierziektes en de komst van de wolf; dit zorgt voor polarisatie en onrust, en dwingt om het politieke debat scherper te voeren. Hij vraagt de gedeputeerde of het verstandig is om het ontwerpprogramma OFM koste wat kost door te duwen. Zou het niet wijzer zijn dit stuk te hernemen en eerst de relatie te herstellen tussen de beleidsmakers en de beleidsuitvoerders? Er zijn nog ruim drie jaar om tot nieuw beleid te komen, dus tijdsdruk kan het argument niet zijn. Inhoudelijk heeft de ChristenUnie begrip voor veel van de gemaakte keuzes. De vragen zijn al gesteld. De komst van de wolf maakt veel los en er is veel vraag om hulp en informatie. De provincie Gelderland heeft wolvenconsulenten, en hij vraagt of dit bruikbaar is voor Utrecht.

De heer Overkleef meldt dat D66 zich in grote lijnen goed kan vinden in het ontwerp OFM. De komende jaren legt de provincie meer de nadruk op preventie en het vinden van alternatieve methoden in het faunabeheer. Alleen als dit niet voldoet komt afschot in beeld. Dat is in lijn met hoe D66 dit ziet en hoe dit in het Coalitieakkoord is afgesproken. Het is tevens een pragmatische keuze, want het is uitzonderlijk moeilijk en tijdrovend geworden om de rechter ervan te overtuigen dat afschot noodzakelijk en billijk is. Door minder in te zetten op afschot kan de provincie veel tijd, moeite en middelen besparen en is dit voor preventie en alternatieve bestrijding. Bestrijding is sowieso nodig want afgelopen jaren worden steeds meer schadevergoedingen uitgekeerd. De grauwe gans is alleen al goed voor meer dan € 2 miljoen per jaar. De totale schade nam de afgelopen jaren elk jaar met € 700.000 toe. Om de financiële lasten van schadevergoedingen een beetje binnen de perken te houden kiest de provincie voor verhoging van het eigen risico. Ook hierin kan D66 zich vinden, zeker omdat dit geld wordt omgezet in meer ondersteuning bij preventie. Hij heeft nog drie vragen:

- D66 vraagt zich af of de expertise en ervaring van de WBE's optimaal wordt ingezet in dit concept. In de reacties vanuit de WBE's klinkt teleurstelling door en dat kan D66 zich voorstellen, ook al gaan een aantal aantijgingen te ver. D66 denkt dat het van belang is dat de gedeputeerde met hen om tafel gaat om de lucht te klaren en de WBE's een duidelijker rol toe te bedelen. Is de gedeputeerde het hiermee eens?
- Preventieve- en alternatieve middelen zijn nog volop in ontwikkeling. In het concept wordt gesteld dat de koffer met instrumenten nog verder zal worden gevuld. In dit kader vraagt D66 of men met de huidige beschikbare middelen goed ten ijs komt.
- Vooral als het om ganzen gaat is faunabeheer, in welke vorm dan ook, vooral symptoombestrijding. Ziet de gedeputeerde in brede zinnen qua bodemgebruik, waterhuishouding of inrichting van het landschap om de omstandigheden voor ganzen op een natuurlijke manier minder gunstig te maken, en kan het uitgangspunt bodem- en watersturend hierbij van pas komen?

De heer Van Dieren merkt op dat de heer Overkleef de preventieve maatregelen pragmatisch noemt. Deze ochtend hebben de insprekers echter uitgelegd waarom de preventieve maatregelen, als ze werken, op grote schaal lastig inzetbaar zijn, mede door de grote hoeveelheid uren inzet die dit vraagt en omdat je de dieren verjaagd naar een ander gebied. Dit in combinatie met het idee dat afschot symptoombestrijding is, en dat men het via omstandigheden minder aantrekkelijk kan maken voor ganzen. Is men dan niet heel moeilijk aan het doen, terwijl men uiteindelijk bij hetzelfde resultaat uitkomt (minder ganzen)? Waarom blijft men niet bij de bewezen methodiek, zoals afschieten? Dat is heel naar, maar men weet dat het werkt. Wanneer men hier eerder mee begint is het eigenlijk geen symptoombestrijding, maar een oplossing.

Mevrouw Engels vraagt of de heer van Dieren daadwerkelijk zegt dat hij alles zo wil houden. Ondanks dat hij weet dat de ganzenpopulatie toeneemt zegt hij dat de provincie er gewoon meer moet afschieten.

De heer Van Dieren antwoordt dat, wanneer men een deel wegneemt van iets wat toeneemt, het vervolgens wellicht niet meer toeneemt. Het afschieten van dieren is de meest directe manier om er minder van te krijgen. Het is sneller en effectiever dan dat men ze met allerlei ingewikkelde methodes probeert weg te jagen. Zelfs als dat volledig lukt hebben collega's in een andere provincie hetzelfde probleem.

De heer Overkleeft bedoelt pragmatisch in die zin dat afschot juridisch gezien niet haalbaar is. Het mag in veel gevallen gewoon niet. De provincie moet door veel hoepels springen om bewijsvoering aan te leveren waaruit zou blijken dat het nodig is, en dan nog wordt het vaak afgewezen.

De heer Van Dieren antwoordt dat er een verschil is tussen de vos die men echt niet mag afschieten, en de gans die men wel mag afschieten. Als de criteria wanneer men mag schieten rond de gans veranderen, kan dit ontzettend veel effect hebben. Wat het verhogen van het eigen risico betreft vraagt hij zich ernstig af of de extra kosten die mensen krijgen in verhouding gaat staan tot hoe die kosten beperkt gaan worden door verhoging van ineffectief preventiebeleid. Hij is het ermee eens dat men moet luisteren naar de rechter, maar is het niet effectiever om gedegen data en bewijs op te halen zodat men een definitieve gerechtelijke uitspraak kan krijgen? Dan komt er een definitieve oplossing, want hij betwijfeld of de preventieve maatregelen effectief zijn.

De heer Van den Dikkenberg hoorde de heer Overkleeft zeggen dat men de vos simpelweg niet mag doden, maar volgens hem gaat het om de onderbouwing. Ten aanzien van het in twijfel trekken van de effectiviteit van doden meldt hij dat de laatste jaren een steeds ruimer beleid op ganzen is gekomen en dat de trend stabiliseert. Daarvoor waren er te weinig mogelijkheden om de populatie te beheren waardoor het uit de hand liep. Adaptief beheer kan veroorzaken dat hetzelfde gebeurt met andere diersoorten: Dat het wederom uit de hand loopt en dat men pas achteraf kan bijregelen. De stap naar afschot is daardoor dusdanig hoog gezet dat men ver achterloopt in de populatieontwikkeling. Dit zorgt ervoor dat men nauwelijks populatiebeheer kan inzetten voordat de gevolgen extreem zijn.

Mevrouw Engels geeft aan dat de PvdD concludeert dat het faunabeleid in Utrecht in grote lijnen de goede kant opgaat omdat de nadruk komt te liggen op preventieve, niet dodelijke maatregelen; en dat het doden van dieren geen vanzelfsprekendheid meer is. Dit toont bereidheid een pas op de plaats te maken en de omgeving te delen met alle inwoners (dus ook de dierlijke). De PvdD wil een aantal kritische kanttekeningen plaatsen voordat het beleid wordt vastgesteld en de beheerplannen worden opgemaakt:

- Het verzamelen van onderzoeksgegevens, registratiedata en de monitoring daarop moet onafhankelijk, transparant en controleerbaar zijn. Men moet tot een systeem komen waarin de data vanuit de huidige diversiteit aan registratiesystemen wordt samengevoegd in een centraal overzicht, waartoe de provincie altijd toegang heeft, en liefst het beheer op voert.
- Tijdens de infosessies werd gesproken over de ontwikkeling van een app, maar de PvdD heeft niet de indruk dat dit de bovenstaande problemen oplost. Zij ziet meerwaarde om met andere provincies te verkennen of zij tegen dezelfde problemen aanlopen, en of men tot een provincieoverstijgend systeem kan komen.
- Ten aanzien van de inzet van dodelijke maatregelen is de PvdD benieuwd of gekeken is naar een beloningsmechanisme of een andere vorm van motivatie wanneer preventieve, niet dodelijke maatregelen optimaal ingezet worden en dodelijke maatregelen uitblijven. Zo neemt men de prikkels om tot afschot over te gaan weg. De PvdD verzoekt het college om in het Faunabeleid duidelijk een kader te schetsen waardoor de inzet van uitsluitend preventieve- en niet dodelijke maatregelen wordt gestimuleerd. Daarnaast is de PvdD van mening dat afschot überhaupt geen plaats heeft in het faunabeleid omdat dit geen oplossing biedt.
- De PvdD wil meer inzicht in de besteding van middelen. De provincie trekt de komende jaren hoge budgetten uit voor de Faunabeheereenheid, maar het is momenteel onvoldoende inzichtelijk hoe dit besteed wordt. De PvdD wil daarom een jaarlijks overzicht waar de middelen aan besteed zijn.
- Wat betreft de nulstand en de wolf sluit de PvdD zich aan bij GroenLinks.

- Wat betreft de houding ten opzichte van samenleven met wild levende dieren sluit de PvdD zich aan bij de PvdA.
- Publieks- en stakeholderscommunicatie speelt een cruciale rol bij de beeldvorming en houding ten opzichte van de dieren waarmee we onze leefomgeving delen. Het afschieten van dieren houdt het idee in stand dat dit goed is, en dat moet de provincie niet willen nastreven. Maar in het OFM is niet concreet uitgewerkt hoe de provincie zal communiceren over co-existentie. In de beantwoording leest men dat een breed ingestoken communicatiestrategie hierop geen voornemen is. Is het college het eens dat bij een dergelijk onderwerp dat veel emotie en discussie oproept, het juist de taak van de provincie is om hierover proactief te communiceren en daarin het voortouw te nemen, en dat het van belang is om co-existentie hierbij centraal te stellen?
- De PvdD kijkt van ganser harte uit naar meer spoed en minder afschot.

De heer Daniels merkt op dat het nieuwe beleid vol vaagheden en wollig taalgebruik zit. Er worden te veel hinderende stappen ingebouwd die effectieve schadebeperking en populatiecontrole extra moeilijk maken. Er worden lasten verschoven naar de grondgebruikers met slecht onderbouwde baten en preventie daartegenover. Het nieuwe beleid zal voorspelbaar uit de hand lopen. Waarom wacht men niet op het nieuwe landelijke jachtbeleid en doet men het systeem daarna pas op de schop?

De heer Schipper sluit zich aan bij de betogen van GroenLinks en de PvdD. De SP is bezorgd over de wijze waarop het proces is gelopen en vindt het wenselijk dat de gedeputeerde erop inzet om de verhoudingen te harmoniseren. Voor die tijd onomkeerbare stappen nemen lijkt hem niet goed, maar hij heeft begrepen dat er straks weer een inspraakronde en een ter inzagelegging komt voordat er een definitief concept is. Misschien kan de gedeputeerde het proces nogmaals helder schetsen.

De heer Westerlaken geeft aan dat men bezig is met een onderwerp dat veel emoties oproept. Wellicht is het goed om te kijken wat precies gevraagd werd. Er ligt een Statenbrief waarin wordt beschreven wat de bedoeling is van het faunabeleid. Hierin staat dat het gaat om een balans tussen het behoud van soorten en het beperken van schade en overlast. Langs deze lat heeft hij het ontwerp OFM gelegd en moeten constateren dat hij zich afvraagt of dit voorstel gaat leiden tot een balans, of schadebeheersing. In het nieuwe beleid wordt gezegd bij beschermen dat men schade moet accepteren. Hij denkt dat dit op zekere hoogte voor iedereen te doen is, maar als men kijkt hoe de schadelastbeheersing gefinancierd gaat worden lijkt het veel op een sigaar uit eigen doos. We gaan preventief werken en deze preventie moet betaald worden uit het hoge eigen risico van de mensen die schade ondervinden (met name van de ganzen). Er wordt duidelijk gekozen voor preventie. Dit betekent dat ganzen verstoord worden, opvliegen en ergens anders naartoe gaan, waardoor de schade zich verplaatst. De cijfers uit het Eemland vindt hij interessant, maar die zal men moeten extrapoleren naar de hele provincie, of de provincies waar Utrecht mee gaat samenwerken, om te kijken waar deze schade landt. Hij sluit zich aan bij eerdere sprekers die afschot een effectief laatste middel vinden, en vindt dit een onderdeel van de schadelastbeheersing. Men wil een betere monitoring. Dit is kennelijk tot nu toe niet gebeurt, of er niet van de goede gegevens gebruik gemaakt. Hij kan dit niet beoordelen want hij vindt dit nergens terug in de begeleidende brieven of de bijlagen. Wanneer men dit neerlegt bij de WBE's en de grondeigenaren is het de vraag hoe men dit zo effectief mogelijk kan maken, want als men de gerechtelijke uitspraken ziet worden alle ontheffingsverzoeken afgewezen op gebrek aan onderbouwing. Het CDA wil de onderbouwing graag verbeteren en hij nodigt de gedeputeerde uit bij de Kadernota een financiële paragraaf te voegen hoe de provincie de monitoring kan financieren.

Mevrouw Van Gilse meldt dat haar inbreng lijkt op de twee doelen die de heer Westerlaken heeft aangehaald. De twee provinciale belangen voor het programma worden meteen aan het begin van het stuk benoemd: Het behouden en versterken van de biodiversiteit en het bevorderen van duurzame en economisch rendabele landbouw. Zij heeft een aantal zorgen:

- Zij vraagt of de gedeputeerde ervan overtuigd is dat alle voorgenomen wijzigingen in dit stuk in het kader staan van de twee doelen. In het kader van de economisch duurzame rendabele landbouw zorgen om de wijziging van de schadevergoedingsregelingen. Aan de ene kant is er een hogere drempel, en aan de andere kant gaat de schadevergoeding van 95- naar 80%. Zij vraagt of dit niet ten koste gaat van de economisch rendabele landbouw. Is de 15% die naar preventie gaat voldoende om dit op te vangen?

- In het kader van het versterken van de biodiversiteit heeft zij zorgen omtrent het behouden van een goede balans in de biodiversiteit en de natuur. Biedt het programma genoeg ruimte om snel genoeg bij te kunnen schakelen als er een situatie of populatie uit de hand loopt? Wordt de biodiversiteit echt versterkt door dit programma?
- Er is veel aandacht voor de monitoring in het programma, maar het is niet duidelijk of dit gaat zorgen voor een goed beeld en basis om snel te kunnen ingrijpen als een situatie uit de hand loopt.
- Er is een brief ontvangen van de Utrechtse particuliere grondbezitters met hierin een aantal zorgen. Zij vraagt hoe de gedeputeerde tegen deze zorgen en suggesties voor beleid aankijkt.

De voorzitter informeert of er nog vragen zijn en geeft gedeputeerde Sterk het woord.

Er volgt een schorsing van 5 minuten.

De voorzitter heropent de vergadering en geeft gedeputeerde Sterk het woord.

Gedeputeerde Sterk bedankt alle sprekers voor hun inbreng. Zij is blij dat de woorden van de WBE's zijn teruggenomen, omdat het belangrijk is een open gesprek te voeren met alle gevoelens en emoties die hierbij horen. Zij bedankt voor de gestelde vragen en schetst de context van het schrijven van de notitie die is gebaseerd op een aantal achtergronden:

- In de Omgevingsvisie is vastgesteld dat men meer aan preventie wil doen. Omdat dit geen basis had in de natuurvisie moest dit basis krijgen.
- In juridische zin is er een herijking nodig omdat veel ontheffingen het niet redden en men hiervoor betere gegevens nodig heeft. Dit doet iets met de rol van de WBE's, maar wanneer men dit overeind wil houden moet men dit op orde hebben.
- De schade neemt enorm toe terwijl het aantal ganzen stabiel blijft. De schadedruk is hoog, deels vanwege de prijs van het gras.
- Er is op 24 maart 2022 een brief ontvangen van de FBE met de vraag om een nieuw plan te gaan vaststellen. Hierin stond niet dat men het oude plan eerst nog een jaar wilde verlengen.

Vanwege deze redenen is GS begonnen met het plan. Vorig jaar is in de Staten een startnotitie neergelegd waarover is gesproken. Daarna is een proces gestart waarin alle partijen zijn betrokken. Dit was uitgebreider dan doorgaans. Mensen hebben op drie momenten inspraak gehad, hebben onderwerpen kunnen aandragen, vragen kunnen indienen. Er waren 76 vragen en zij heeft een uitgebreide brief gestuurd op de vraag om welke onderwerpen het ging. Zij vindt het daarom onterecht dat er een beeld wordt geschetst dat er niet gesproken is en dat het proces te snel is gegaan. Zij hecht aan goede relaties en daarom is zij al eerder in overleg getreden met de FBE om dit door te praten. Zij heeft onlangs met de jagers een hele ochtend gesproken over verbetering van de relatie, en daarom was zij zo teleurgesteld over hun brief. Tegelijkertijd stelt zij vast dat men in een discussie zit die niet is ontstaan omdat de provincie dingen anders wil. De Staten heeft een Omgevingsvisie vastgesteld, maar men heeft ook te maken met de veranderende juridische werkelijkheid, en de maatschappelijke verandering omtrent het doden van dieren. De reden dat de provincie dingen aan moet passen, die met name voor mensen met een jachtakte moeilijk te accepteren is, heeft te maken met het feit dat zaken bij de rechter die eerder vanzelfsprekend waren tegenwoordig moeilijker zijn. Zij zoekt naar mogelijkheden om de rol van het faunabeheer te blijven doen, ook met betrekking tot preventieve- en verjagingsactiviteiten. Zij kan zich niet aan de indruk onttrekken dat er binnen de Staten soms misverstanden zijn, alsof de mogelijkheden tot afschot zijn beperkt. Rond de ganzengebieden zijn juist de mogelijkheden tot afschot verruimd om dit over overjarig grasland te mogen doen, en ook om boven niet kwetsbare grassen verjagingen te mogen gebruiken, op basis van het Ganzenadvies. In het Ganzenadvies stonden ook de preventie- en beheerteams. Notabene de FBE heeft aangegeven dat zij een aantal zaken liever niet wilden doen, waarna een nieuwe groep is gestart. Zij wil het beeld rechtzetten dat er niet wordt geluisterd. Zij begrijpt de gevoeligheden en dat men in een proces zit om te kijken waar men elkaar kan vinden. De basis die er nu ligt voldoet hier in principe aan en is na een zorgvuldig proces tot stand gekomen. Men bevindt zich echter nog een fase waarin zienswijzen kunnen worden ingediend. Zij wil de sprekers uitnodigen om de zienswijzen in te dienen. Tevens wil zij graag van PS horen hoe de fracties hiertegen aankijken. Alle punten worden meegenomen in de beantwoording en de Nota van Beantwoording wanneer dit uiteindelijk wordt vastgesteld. Daarna begint het gesprek met de FBE om te kijken hoe dingen in de uitvoering worden uitgewerkt en hoe de zaken die de Staten als kader meegeeft kunnen worden uitgevoerd. Hier wordt meer geld voor vrijgemaakt en zij zal bij de Kadernota hier nader inzicht over geven. Dat oplopende schadeposten en preventieve

middelen geld vragen is een gegeven en vloeit voort uit de stukken die men gezamenlijk heeft vastgesteld. De gedeputeerde gaat in op een aantal opmerkingen:

Ganzen:

- Ook kruidenrijk grasland wordt graag gegeten door ganzen en dit zal niet tot schadedaling leiden.
- Bij schadedaling hoort afschot (in de zomer) en verjaging. Daarom is er een pilot gedaan met een drone, waarbij een flinke reductie van schade is opgetreden. Overall heeft dit geleid tot 5% minder schade in de hele provincie, dus het heeft wel degelijk effect gehad. Dat hier zaken uitkomen waar men ook iets mee moet doen is terecht, want het was een pilot waarvan men moet leren. Door een aantal insprekers is aangegeven dat zij graag door willen met de pilot in het Eemland, en GS bekijkt hoe men de andere bijeffecten kan mitigeren. De pilot was bedoeld om ganzen uiteindelijk naar het ganzenrustgebied te laten gaan omdat men ze daar wil hebben en niet in de gebieden daarnaast.
- Aansluiten bij andere provincies wordt niet aantrekkelijk genoemd. Er is in de afspraken gezegd dat zal worden bekeken waar de provincies elkaar in kunnen vinden en of zij hier gezamenlijk in kunnen optrekken. De provincie Utrecht zal daarnaast ruimte houden voor haar eigen beleid. Er wordt vertrokken met een idee hoe men gezamenlijk een probleem kan oplossen. Veel vraagstukken spelen ook in andere provincies, dus hoe meer men gezamenlijk kan optrekken hoe beter.
- Het klopt dat de concrete doelen niet in het ontwerp OFM staan omdat dit een rol is die GS vooral bij de FBE ziet. De FBE's zullen het gesprek hierover moeten voeren, en deze rol ligt niet bij de provincie.

De heer Van den Dikkenberg merkt op dat men op sommige ganzensoorten wel maatregelen neemt, en op andere niet, en vraagt waarom men hierin niet één lijn trekt.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat dit voor sommige soorten wel relevant is en voor andere soorten minder. Men kan niet met één uitspraak voldoen. Dit heeft ook te maken met de hoeveelheid schade of de hoeveelheid die men van een bepaalde diergroep wil.

Gedeputeerde Sterk vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Ganzen zijn meer beschermd dan weidevogels omdat er in Utrecht een Ganzenakkoord was waarmee is geborgd dat men de hoeveelheid stand ganzen kan beheren, want uiteindelijk is de populatie tot stilstand gekomen. Zonder deze bescherming is reductie niet mogelijk. Weidevogelkerngebieden is een andere discussie. Overigens gaat de provincie een vernieuwing aanbrengen in de ganzenrustgebieden omdat is geconstateerd dat bepaalde ontwikkelingen soms niet kunnen, maar men zal bij bepaalde ontwikkelingen wel moeten compenseren. In dat opzicht zit dit minder op slot dan eerder.
- Het betreft een plan waarop iedereen altijd iets zal opmerken. Daarom moet men zoeken naar een optimum dat recht doet aan de maatschappelijke werkelijkheid. GS heeft hier met dit plan de beste poging toe gedaan en zij denkt in het plan antwoord op de kritiek te hebben gegeven. Zo is het in het plan mogelijk om het hele jaar door op grasland ganzen af te schieten, in de zomer voor populatiebeheer en in de winter voor ondersteunend afschot om verjagen mogelijk te maken.

Monitoring

- Er is geconstateerd dat men dit onvoldoende op orde heeft, maar er gebeuren ook goede dingen. Zij is onder de indruk van de manier waarop de WBE dit doet in de gebieden met de reeëntelling. Tegelijkertijd moet men constateren dat, hoe goed de tellingen ook zijn, ze niet gevalideerd zijn en bij de rechter geen standhouden. De provincie zal moeten zoeken hoe hier met de gegevens van de FBE's en andere partijen naartoe gaat werken. In eerste instantie ligt deze rol bij de FBE omdat zij verantwoordelijk zijn voor de uitvoering en het onderbouwen van de heffingen. Zij is met de FBE's naar het CBS gestapt met de vraag hoe men dit gevalideerd kan krijgen. Er werd geconstateerd dat het CBS vooral wil praten met alle FBE's of alle provincies, en daardoor moest men dit over een ander boeg gooien. De provincie probeert hierin mee te denken en erkent de ingewikkeldheid van het vraagstuk. Het wordt een grote uitdaging de komende jaren om goed te kunnen onderbouwen en in beeld te krijgen of men het goede doet.

De heer Westerlaken vraagt of PS een voorstel tegemoet kan zien waarin in de Kadernota beschreven staat hoeveel geld er nodig is om de registratie en monitoring tot een succes te laten worden. Hij is het eens met de gedeputeerde, maar hij is in afwachting hoe men dit kan verbeteren en wat het kost.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat er een eerste voorzichtige inschatting is en dat er meer geld wordt vrijgemaakt. Zij zegt toe dit in de Kadernota in beeld te brengen.

De heer Westerlaken gaat ervan uit dat dit niet weer een sigaar uit eigen doos wordt.

Gedeputeerde Sterk kan dit niet toezeggen omdat zij de opvatting over een sigaar uit eigen doos niet deelt.

Wolven

- Op de vraag omtrent wolvenconsulenten antwoordt zij dat de problemen in Utrecht niet vergelijkbaar zijn met Gelderland. Daar hebben zich al roedels gevestigd, waar in Utrecht nog geen sprake van is. Wanneer PS hier geld voor vrij wil maken is het mogelijk een wolvenconsulent aan te stellen.
- De gedeputeerde wil nadenken over hoe vaak de Staten de vrijstellingen kan evalueren.
- Over de nulstand is met betrokkenen gesproken en er is geconstateerd dat de provincie, om redenen van verkeersveiligheid en overdraagbaarheid van dierziekte, wil vasthouden aan de nulstand. Men moet kijken wat er gebeurt als de Raad van State dit niet meer mogelijk maakt. Daarom wil de provincie een alternatief plan opstellen.
- Een publiekslezing over hoe om te gaan met de wolf is eerder besproken, en organisaties in de provincie worden gefinancierd in het kader van natuureducatie. Er zijn pakketten voor voorlichting over wolven en zij wil deze taak vooral bij deze organisaties leggen, maar wel medegefinancierd door de provincie.

De heer Van den Dikkenberg meldt dat onder het kopje wolf veel preventie staat en vraagt of dit wenselijk is. Is het uitgangspunt dat men rasters in alle weiden gaat zetten om de wolf rond te laten lopen?

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat de gezamenlijke provincies een Wolvenplan hebben vastgesteld. Hier is inmiddels een addendum op gekomen, en er lopen gesprekken om hier een nieuwere versie van te maken. De provincie Utrecht baseert haar beleid hierop en heeft het onlangs mogelijk gemaakt om in de subsidieregeling rasters te kunnen meesubsidiëren. Dit is de lijn die zij wil aanhouden omdat dit het beleid is dat alle provincies gezamenlijk voeren en waarover alle provincies in gesprek zijn.

De heer Van den Dikkenberg merkt op dat er een explosieve populatiegroei is bij de wolf en concludeert dat alles binnen rasters komt om de wolf te laten groeien.

Gedeputeerde Sterk vindt dit een versimpelijking van de werkelijkheid. Momenteel heeft men in Utrecht te maken met twee wolven die zich gevestigd hebben. Hiervoor zijn maatregelen getroffen en de gebieden waarin de wolven zich gevestigd hebben, en de gebieden daaromheen, kunnen een beroep doen op de regelingen die op basis van het Wolvenplan zijn gemaakt. De provincie probeert via communicatie met andere organisaties duidelijk te maken hoe dat gaat met de wolf en hoe men daarmee om kan gaan. Vooral nog denkt zij dat dit voldoende is. GS volgt dit goed omdat men ziet wat er in andere provincies gebeurt. Daarom praat men hierover in provinciaal verband regelmatig met elkaar. Zij wil deze lijn graag vasthouden.

De heer Westerlaken wil voorkomen dat men in dezelfde fout komt als met de ganzen. Rasters kan hij zich voorstellen, maar het gaat ook over afrasteringen. Hij kan zich voorstellen dat men in een kleinschalig landbouwgebied verschillende percelen kan afrasteren, maar in het veenweidegebied is dit lastig. Wanneer de wolvenpopulatie doorgroeit is de kans groot dat zij in het veenweidegebied komen waarin 's winters veel schapen rondlopen op grote percelen. Kan er een inzicht worden gegeven in de te verwachten kosten die de wolf met zich meebrengt?

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat dit suggereert dat nu al een wolf door het veenweidegebied loopt, maar dit gebied is geen natuurlijk habitat voor de wolf. Dat is de Utrechtse Heuvelrug wel. Daar hebben zich twee wolven gevestigd, en hier heeft de provincie maatregelen op ingezet. Zij wil kijken of er een rekensom te maken is over kosten, maar eerlijk gezegd vindt zij dit momenteel geen reële vraag.

Mevrouw Hoek merkt op dat allen de spreuk kennen dat men de put dempt wanneer het kalf verdrongen is. Deze route is de gedeputeerde volgens haar aan het bewandelen. Tevens vraagt zij aandacht voor het leed bij de agrarische ondernemers die ermee geconfronteerd worden dat hun vee wordt afgemaakt omdat de provincie een dier als de wolf tolereert. Zij vindt het kwalijk dat de gedeputeerde niet de noodzaak ziet hier iets aan te doen.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat zij dit niet gezegd heeft. Zij heeft gezegd dat de wolf steeds nadrukkelijker aanwezig is en zich in de provincie Utrecht gevestigd heeft. Het is nog geen roedel en de provincie houdt dit nauwlettend in de gaten. Zij heeft geprobeerd de wolf te laten zenderen om gegevens op te halen hoe de wolf zich beweegt en hier beter beleid op te kunnen maken. Er is een subsidieregeling opgesteld om veehouders in de gelegenheid te stellen om op kosten van de provincie hun vee te kunnen beschermen. Zij heeft gezegd dat men niet de suggestie moet wekken dat de wolf al in het veenweidegebied rondloopt, en toegezegd te kijken wat de kosten zouden zijn om hier maatregelen voor te treffen. Zij wil niet de suggestie wekken dat zij afdoet aan het leed dat een wolf veroorzaakt. Tegelijkertijd heeft de provincie te doen met de afspraken die zijn gemaakt en de wetten waaraan zij zich moet houden. Zij doet haar best om hierin een goede balans te zoeken.

Mevrouw Hoek geeft aan dat geld niet alles vergoedt. Zij is het absoluut niet eens met het ingeslagen pad en wil nog melden dat het lijkt op het standpunt van de PvdD, dat er geen dieren gedood mogen worden, terwijl er wel windmolens worden geplaatst die dieren doden.

Gedeputeerde Sterk vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Het idee is dat de provincie ervoor gaat zorgen dat de schade daalt. De provincie kiest ervoor de grondeigenaren te helpen hun eigen beheer te doen en te zorgen voor minder overlast. Hiervoor wil de provincie de preventieteams oprichten, in overleg met de FBE en andere betrokken partijen, om te voorkomen dat de kosten de pan uitrijzen. Zij denkt daarom dat dit goed kan in samenspraak met economisch rendabele landbouw. Dit vraagstuk is overigens groter en dient men bij de Landbouwvisie te bespreken.
- Het faunabeheer gaat niet alleen over biodiversiteit, maar vooral over beheer en schadebestrijding. Hierbij kijkt men naar de biodiversiteitsdoelstellingen omdat men met de staat van instandhouding te maken heeft. Zij denkt dat er voldoende ruimte is bij de staat van instandhouding om de biodiversiteit goed in ogen te houden.
- De vraag in de brief van het UPG heeft zij niet haar netvlies staan. Zij gaat ervan uit dat dit bij de zienswijze is ingediend en zal dit bekijken en betrekken bij de Nota van Beantwoording.

De voorzitter informeert of de vragen voldoende zijn beantwoord.

De heer Van Dieren merkt op dat de gedeputeerde heeft geantwoord dat er nog tijd is om zienswijzen in te dienen, als het gaat om participatie van bijvoorbeeld de WBE's. Hij kreeg de indruk dat het samenspel met WBE's vroeger veel nauwer ging en dichter op het daadwerkelijke beleid zat. Hij vraagt of het indienen van zienswijzen op hetzelfde niveau van participatie zit als vroeger.

Gedeputeerde Sterk heeft hier geen scherp beeld van omdat dit ver voor haar tijd was. Op de vraag of er voldoende participatie is geweest en er voldoende geluisterd is naar onder andere de WBE antwoordt zij dat er geluisterd is, maar dat het een ingewikkeld vraagstuk is omdat momenteel veel andere vragen worden gesteld bij hetgeen de WBE's gewend waren. Deze vragen zijn voor hen als vrijwilligers lastig. De provincie had en heeft veel waardering voor de WBE's. Zij hebben een enorme gebiedskennis, maar de provincie constateert dat de huidige wijze van registratie onvoldoende valideerbaar is voor het in stand houden van de ontheffing. In dit proces zit men momenteel. De FBE heeft als directe gesprekspartner van de provincie een belangrijke taak in de uitvoering en het opstellen van het plan. De provincie geeft meer geld om hier beter op te kunnen aansluiten. Vroeger leek de maatschappij anders tegen faunabeheer aan, maar naar haar idee heeft zij haar best gedaan om zaken voldoende voor elkaar te krijgen. De weg van de zienswijze staat nu open en de provincie moet hierop reageren.

De heer Van den Dikkenberg had gevraagd of de gedeputeerde kan toezeggen dat zij nog in gesprek gaat met de WBE's en probeert om uitvoering en beleid in een lijn te krijgen. In het antwoord op de vraag van de heer Van

Dieren hoorde hij dat dit in de vorm van inspraak moet. Dit is een papieren gesprek, terwijl men vernomen heeft dat er zes dagen zaten tussen het aanleveren van gegevens en het moeten leveren van een reactie. Hij vraagt of de gedeputeerde dit nog kan repareren en een tweede versie van het plan in de commissie kan neerleggen zodat men hier nog inbreng op kan leveren, alvorens dit definitief door GS wordt vastgesteld.

Gedeputeerde Sterk vindt dat laatste ingewikkeld want de provincie praat in principe met alle partijen en niet met één uitzonderlijk. Het is een Faunabeheerplan en daarom praat de provincie in principe met de FBE. In de FBE zitten alle grondeigenaren en dit is het eerste aanspraakpunt. Zij heeft met de jagers gesproken omdat zij voelde dat daar veel moeite is met de manier waarop zaken inhoudelijk in het beheerplan staan. Er zijn al eerder gesprekken geweest en de provincie heeft een uitgebreide brief gestuurd op de opmerkingen die zijn gemaakt. Zij zou zich kunnen voorstellen dat na het indienen van de zienswijze nog een gesprek mogelijk is, zodat men kan doorvragen wat precies wordt gezegd en wat de meningen hierover zijn. Zij wil echter geen nieuw ontwerp OFM neerleggen vanwege moeite met de WBE's, omdat zij dit niet de juiste route vindt. Zij is bereid om te werken aan de verstandhoudingen want zij ziet ook dat die getroebleerd zijn, maar tegelijkertijd moet men bedenken dat de verhoudingen zuiver moeten blijven. Zij zegt toe om naar aanleiding van de ingediende zienswijze nogmaals het gesprek met de WBE's te voeren. Men kan zich hierbij echter afvragen waarom dit gesprek niet met alle mensen die een zienswijze indienen wordt gevoerd. Dit maakt het ingewikkeld.

Mevrouw Van Elteren meldt dat net een uitnodiging werd gegeven aan alle sprekers om vooral een zienswijze in te dienen. Dit is heel goed, maar volgens haar staat in de Statenbrief dat de inbreng van de sprekers wordt opgenomen in de Nota van Beantwoording en daarmee wordt betrokken in de definitieve vaststelling van het OFM. Zij vraagt of het klopt dat de inspraak al wordt meegenomen.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat dit klopt. De inspreektekst ligt ter inzage en de sprekers kunnen nog een uitgebreidere brief insturen als ze dat willen. Beide is dus waar.

Mevrouw Engels merkt op dat zij nog had gevraagd of er jaarlijks een financieel overzicht kan komen van de FBE om te zien waar de provinciale middelen aan uitgegeven zijn. Haar tweede vraag was of de provincie een rol moet spelen in de communicatie en co-existentie als specifiek onderdeel moet meenemen als onderdeel van de communicatiestrategie.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat co-existentie onderdeel is van de wetgeving waaraan men zich moet houden. Het voegt niets toe als de provincie hier iets extra in doet. De provincie ziet communicatie hierover vooral als een rol van andere organisaties. In de communicatie van maatregelen omtrent de wolf is de provincie wel actief. Zij zegt toe schriftelijk terug te komen op een jaarlijkse financiële rapportage van de FBE.

De heer Overkleef geeft aan dat er nog twee open vragen zijn. In het concept staat dat alternatieve- en preventieve middelen nog volop in ontwikkeling zijn en dat de koffer met instrumenten de komende jaren nog verder wordt gevuld. Kan men nu al met de beschikbare middelen aan de slag? Zijn deze middelen afdoende om de nieuwe aanpak vorm te geven? Verder vraagt hij een meer integrale blik op het probleem van de ganzenoverlast. Het is nu vooral symptoombestrijding, maar moet men niet kijken of men qua waterhuishouding, bodemgebruik of inrichting van het landschap een oplossing zit?

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat dit laatste punt onderdeel is van het UPLG. Men ziet dat bij sommige Natura 2000-gebieden dat de ecologische autoriteit ook opmerkingen maakt over ganzenoverlast. In dit kader wordt dit meegenomen. Op de andere vraag antwoordt zij dat men met de beschikbare middelen nog niet goed ten ijs kan komen. De vragen die voortkomen uit de Omgevingsvisie om meer preventief te doen, of meer onderzoek te doen en betere ondersteuning te geven aan de monitoring om ontheffing mogelijk te maken, vragen om meer inzet en dus meer financiën. Daarom komt er met het nieuwe ontwerp OFM een nieuwe begroting die in de Kadernota zal worden ingediend, waarin waarschijnlijk om meer geld gevraagd zal worden dan momenteel beschikbaar is.

De heer Van den Dikkenberg had om een uitgebreide kostenonderbouwing gevraagd. Er staat momenteel op hoofdlijnen een kostenraming in het stuk die hij nauwelijks kan herleiden en al helemaal niet kan toetsen. Hij vraagt of de gedeputeerde dit kan aanleveren. Tevens vraagt hij om de omgang met staat van instandhouding op eenduidige wijze vorm te geven in het OFM.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat GS deze vraag niet goed begreep uit de eerste termijn. Zij zegt toe op beide vragen schriftelijk terug te komen.

De voorzitter constateert dat alle vragen voldoende zijn beantwoord en meldt dat het ontwerp OFM binnenkort ter inzage wordt gelegd zodat iedereen zienswijzen kan indienen. Daarna stelt het college een concept Nota van Beantwoording op de Staten, samen met het OFM, naar verwachting eind februari 2024 vaststelt.

De voorzitter meldt dat gezien de tijd de agenda wordt gewijzigd. Alleen agendapunt 16 wordt nog behandeld en de agendapunten 15 en 17 t/m 23 gaan naar een volgende vergadering in verband met tijdsdruk. Deze vergadering zal waarschijnlijk woensdag 6 december plaatsvinden. Hier ontvangt de commissie nog bericht van. Er komen bij die uitloopvergadering nieuwe spreektijden.

15. [SB Startnotitie visie landbouw en voedsel](#)

Dit agendapunt wordt verzet naar de volgende vergadering.

16. [SB Voortgangsrapportages regionale waterkeringen 2022](#)

De voorzitter licht toe dat jaarlijks de waterschappen in hun voortgangsrapportages melden welke verbeteringen zij aan hun waterkeringen hebben aangebracht, zodat dit aan de veiligheidsnorm voldoet. Tevens rapporteren zij over eventuele opgetreden waterveiligheidsrisico's. Deze Statenbrief is opgevaardigd door GroenLinks, D66 en de BBB. Zij vraagt of de opwaardeerders een toelichting hebben.

De heer Virginia meldt dat GroenLinks aansluit bij het opwaarderingsverzoek van D66 met betrekking tot de toekomstbestendigheid van de waterkeringen ten tijde van klimaatverandering. Er is nog een punt over de bevers, aangezien voorkomen beter is dan bestrijden. Bij de beantwoording werd GroenLinks gewezen op het beverprotocol voor de waterbeheerders in de provincie Utrecht. Dit is een zeer goed leesbaar document met een escalatieladder van wat te doen als er problemen zijn met de bever. De technische vragen van GroenLinks gingen echter een stap daarvoor, want wat is ervoor nodig om de waterschappen te bewegen om meer diervriendelijke beverwerende maatregelen te nemen, om te voorkomen dat er bestreden, of ingegrepen hoeft te worden? Als men dit weet, is de gedeputeerde bereid de waterschappen daartoe aan te zetten?

De heer Overkleeft meldt dat in de Statenbrief staat dat de verbeteropgaven op koers liggen. Dit is mooi, maar zijn deze verbeteropgaven toekomstbestendig vanuit het oogpunt van klimaatverandering? De afspraken waarop de verbeteringen zijn gestoeld stammen alweer uit 2014/2015.

De heer Cromwijk heeft nog een paar vragen:

- Op bepaalde plekken (zoals Bijleveld) ligt natuur tegen een waterkering waar de waterkering nog versterkt moet worden. Preventie is in gesprek met het waterschap AGV. Hoe gaan deze gesprekken, en deelt de gedeputeerde de mening dat veiligheid en waterbeheersing kerntaken zijn van het waterschap? En dat versterking van biodiversiteit en natuurinclusiviteit van de dijken in dit geval op de tweede plaats komen?
- Het gaat steeds beter met de bever, en het is goed dat er beverprotocollen zijn en een jaarlijks beveroverleg. Kan PS een overzicht ontvangen waar de ondergraving zit door de bever en aan welke oplossingen wordt gedacht, buiten de stalen damwand om?
- Waterschap Vallei en Veluwe hebben met de provincie Gelderland een Regeling Watersparing 2023 opgesteld. De vorige regeling is geëvalueerd en overwegend positief, en men zou de regeling succesvol kunnen noemen. Kan de gedeputeerde alsnog aansluiten bij een nieuwe Regeling Watersparing 2023 voor het Utrechtse deel van het Waterschap Vallei en Veluwe?

De voorzitter geeft het woord aan gedeputeerde Bakker.

Gedeputeerde Bakker licht toe dat er een onderscheid is tussen de primaire waterkeringen die beschermen tegen het water van buiten, en de regionale waterkeringen waar men het hier over heeft, en waarbij het gaat over de binnenwateren. De waterschappen zijn goed op weg, maar in 2024 volgt een nieuwe analyse van de huidige situatie met de verschillende klimaatscenario's en wat dit zou betekenen voor een nieuwe opgave. PS zal hierover vanzelfsprekend worden geïnformeerd. Het is in algemene zin niet zo dat de nieuwe studies altijd

betekenen dat de dijken hoger moeten, of dat er meer moet gebeuren. In het hele Hoogwaterbeschermingsprogramma ziet men op bepaalde plekken dat juist een andere analyse laat zien dat het op sommige stukken niet nodig is en op andere stukken wel. Bij nieuwe informatie zal PS geïnformeerd worden.

Gedeputeerde Bakker doorloopt de vragen:

- Het Beverprotocol werkt goed en de partijen zijn hier tevreden over. Preventieve maatregelen worden ingezet, maar er is steeds meer aandacht voor preventie. Waterschap HDSR heeft dit opgenomen als een prioriteit in hun Coalitieprogramma, en in de gesprekken met de waterschappen wordt extra aandacht besteed aan diervriendelijkheid en dierwelzijn, en hoe men dit nog beter aan de voorkant mee kan nemen.

De heer Virginia is benieuwd hoe PS over deze gesprekken en afspraken met de waterschappen geïnformeerd wordt.

Gedeputeerde Bakker wil een wedervraag stellen en meldt dat hij op zoek is naar signalen omtrent de plekken waar het niet goed gaat en waar de zorg zit, zodat men dit punt gerichter op de agenda kan zetten, en nader met elkaar verkennen. Hij heeft momenteel geen signalen dat het niet goed loopt. Men is tevreden over het overleg.

De heer Virginia zal zorgen dat de informatie richting de gedeputeerde komt.

Gedeputeerde Bakker zegt toe informatie te sturen wanneer hij signalen ontvangt over plekken waar het mis gaat.

Gedeputeerde Bakker vervolgt de beantwoording van de vragen:

- De primaire taak van het waterschap is ervoor te zorgen dat de waterkeringen goed op orde zijn en doen wat afgesproken is. De provincie toetst hierop. Wanneer het gaat over meekoppelkansen, versterken en verrijken van de natuur en biodiversiteit is er niet altijd sprake van of/of. Hij heeft tijdens werkbezoeken gezien dat waterschappen hier heel vaak de en/en variant in zoeken, en soms op een natuurvriendelijke manier betere resultaten weten te boeken dan de methode uit het verleden.
- Een overzicht van de ondergravingen en de oplossingen zal hij delen.
- GS kent de successen van het Project Watersparen. In het kader van de Blauwe Agenda zal de provincie kijken waar hij dit initiatief kan versterken. Binnenkort is hierover een bestuurlijk overleg en hij zal dit onder de aandacht brengen.

De heer Cromwijk geeft aan dat in Bijleveld de provincie tien jaar geleden natte natuur tegen een dijklichaam heeft gelegd waardoor de dijk ernstig verzwakt is. Hij hoorde van het waterschap (Waternet, de uitvoerende organisatie van de AGV) dat er strubbelingen zijn omtrent de aanpak bij de dijk. Hij vraagt of de gedeputeerde hiermee bekend is.

Gedeputeerde Bakker antwoordt dat hij hiermee momenteel niet bekend is omdat dit niet op zijn bureau ligt. Dat wil niet zeggen dat er niets mee gebeurt en hij zal dit nader uitzoeken.

17. [SB Pachtvoorwaarden en openstellen inschrijving pacht 2024](#)

Dit agendapunt wordt verzet naar de volgende vergadering.

18. [SB Eindrapportage Programma Klimaatadaptatie 2020-2023](#)

Dit agendapunt wordt verzet naar de volgende vergadering.

19. [Memo Interbestuurlijke afspraken extern salderen](#)

Dit agendapunt wordt verzet naar de volgende vergadering.

20. [SB Voortgangsrapportage uitvoering Strategisch bosbeleid 2023](#)

Dit agendapunt wordt verzet naar de volgende vergadering.

21. [SB Convenant Regieorgaan Versnellen innovatie emissiereductie duurzame veehouderij](#)

Dit agendapunt wordt verzet naar de volgende vergadering.

22. [SB Ontheffing artikel 1.5 IOV tijdelijke woningbouw](#)

Dit agendapunt wordt verzet naar de volgende vergadering.

23. [SB Samenwerkingsovereenkomst met provincie Zuid-Holland natuurinrichting Bodegraven Noord](#)

Dit agendapunt wordt verzet naar de volgende vergadering.

24. [SB Stand van zaken convenant Duurzame Woningbouw november 2023](#)

Dit agendapunt wordt verzet naar de volgende vergadering.

24. [Schorsing](#)

De voorzitter bedankt de aanwezigen en schorst de vergadering om 14.40 uur.

Toezeggingen

14.

SB Ontwerp Omgevingsprogramma Faunabeleid en Monitoring

Gedeputeerde **STERK** zegt toe in de Kadernota een eerste inschatting in beeld te brengen hoeveel geld er nodig is om de registratie en monitoring van bepaalde dierpopulaties in beeld te brengen.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe erover na te denken hoe vaak de Staten de vrijstellingen kunnen evalueren.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe schriftelijk terug te zullen komen op een jaarlijkse financiële rapportage van de Faunabeheereenheid

Gedeputeerde **STERK** zegt toe, naar aanleiding van de ingediende zienswijze, nogmaals in het gesprek met de Wildbeheereenheid te zullen voeren.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe schriftelijk terug te zullen komen op de vragen van de heer Van den Dikkenberg omtrent een kostenonderbouwing en de omgang met staat van instandhouding in het OFM.

16.

SB Voortgangsrapportage regionale waterkeringen 2022

Gedeputeerde **BAKKER** zegt toe informatie te sturen wanneer hij signalen opvangt over plekken waar het mis gaat met het beverprotocol en diervriendelijkheid.

Gedeputeerde **BAKKER** zegt toe een overzicht van de ondergravingen en de oplossingen te zullen delen.

Gedeputeerde **BAKKER** zegt toe in het bestuurlijk overleg een uitbreiding van het Project Watersparen onder de aandacht te zullen brengen.

Gedeputeerde **BAKKER** zegt toe de situatie met de dijk in Bijleveld nader uit te zullen zoeken.